

1981/82:153

Onsdagen den 19 maj

Kl. 09.00

Förhandlingarna leddes till en början av förste vice talmannen.

1 § Justerades protokollet för den 11 innevarande månad.

2 § Föredrogs och hänvisades

Proposition

1981/82:219 till socialutskottet

3 § Åtgärder mot alkohol- och narkotikamissbruket m. m.

Föredrogs

socialutskottets betänkande

1981/82:43 om åtgärder mot alkohol- och narkotikamissbruket m. m. (prop.
1981/82:100 och 1981/82:143) samt

utbildningsutskottets betänkande

1981/82:29 om åtgärder mot alkohol- och narkotikamissbruket (prop.
1981/82:143).

Anf. 1 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Dessa båda betänkanden debatteras i ett sammanhang, och yrkanden beträffande båda betänkandena får framställas under den gemensamma överläggningen.

Anf. 2 Socialministern KARIN SÖDER:

Fru talman! Det är en händelse som ser ut som en tanke, och kanske är det också en tanke bakom, att vi debatterar alkoholpolitiken dagen före Folknykterhetens dag. Den infaller ju i morgon.

Jag tror att det finns anledning att påminna om detta också här i riksdagen just nu när vi diskuterar de viktiga frågorna kring alkohol- och narkotikamissbruket. Vidare vill jag understryka att Folknykterhetens dag är en stor

Onsdagen den
19 maj 1982

*Åtgärder mot al-
kohol- och narko-
tikamissbruket
m. m.*

och angelägen manifestation som samlar många människor kring folknykterhetsarbetet. Folkrörelsearbetet mot alkoholen har sina rötter i 1800-talets oerhört svåra problem. Alkoholproblemen i Sverige var ohyggliga på den tiden. Vi har anledning att med stor respekt erinra oss det oerhört viktiga arbete som de frivilliga krafterna – arbetarrörelsen, nykterhetsrörelsen och de kristna organisationerna i väckelsearbetet – åstadkommit i kampen mot alkoholen.

Genom åren har frivilliga krafter – ofta med stora uppoffringar och ibland i mycket stark motvind – byggt upp en verksamhet som varit och är till hjälp för många människor och till stort stöd i det opinionsbildande arbetet.

Vi behöver dessa frivilliga krafter i folkrörelserna också i dag. Vi vet att de finns, och vi ser prov på deras verksamhet, såväl i opinionsbildningen som i det förebyggande arbetet och i vårdarbetet.

Detta inger stort hopp också inför framtiden. Det är ett bevis på den idealitet och det engagemang som finns – och som måste finnas – i en levande demokrati. För ett demokratiskt samhälle är folkrörelsearbete av detta slag en nödvändighet. Det har också bidragit till styrkan och enigheten i riksdagen när det gäller nödvändigheten av att komma till rätta med drogproblemen.

Fru talman! Den ekonomiska, sociala och psykiska nöd som drabbar missbrukarna och deras familjer är något vi aldrig får acceptera i ett välfärdssamhälle. Därför är kampen mot missbruket i högsta grad en fråga om att förhindra dess uppkomst och spridning. Både droganvändningen och missbrukets orsaker måste bekämpas.

Som jag anfört i den proposition som riksdagen skall behandla i dag måste de sociala bristerna angripas. Otillräcklig sysselsättning, brister i arbetsmiljön och otillfredsställande boende- och fritidsmiljö är exempel på negativa faktorer som kräver oupphörliga motåtgärder. Det är angeläget att skapa ett öppnare samhälle med en djupare kontakt och gemenskap mellan människorna. Den enskildes vilja till ansvar och inflytande måste tas till vara. På alla områden måste samhällets motståndskraft mot missbruk stärkas.

Alkoholkonsumtionen ökade kraftigt under 1960-talet och under 1970-talets första hälft. Under samma tid ökade skadorna av alkoholkonsumtionen mycket påtagligt.

Sedan 1976 har alkoholkonsumtionen glädjande nog minskat. För spritdryckernas del är förändringen mycket kraftig; en tillbakagång sedan 1979 med 17,2 %. Någon motsvarighet finns inte i modern tid.

Ett bra perspektiv på fjolårets spritförsäljning ger en jämförelse med motboksperioden. Inte någon gång under motbokens åtta sista år såldes mindre sprit än under 1981 räknat i ren alkohol per invånare över 15 år.

Sammantaget – sprit, vin, starköl och öl omräknat till ren alkohol – har mängden inköpt alkohol per invånare över 15 år minskat från 7,10 liter 1979 till 6,33 liter 1981. Den siffran kan också jämföras med siffran för 1976, då genomsnittstalet stannade på rekordhög 7,70 liter.

Den totala alkoholförsäljningen, klass II-öl inräknat, har därmed minskat med nära 18 % under den senaste femårsperioden.

Också statistiken för antalet omhändertaganden av berusade personer enligt LOB visar på en positiv utveckling. Antalet omhändertagna var totalt 5,3 % färre under 1981 än under 1980. Antalet omhändertagna ungdomar under 20 år har minskat med 10 % och antalet omhändertagna kvinnor med 8 %.

I Stockholm har antalet LOB-fall minskat med hela 20 %.

Denna utveckling är glädjande och visar att våra gemensamma insatser har givit resultat. Detta får dock inte medföra att vi minskar uppmärksamheten på missbruksproblemet. Tvärtom. Alkoholmissbruket är alltjämt ett av våra största samhällsproblem. Fortfarande går många människor under i alkoholmissbruk, och fortfarande får många anhöriga leva i en otrygg tillvaro på grund av detta missbruk.

En annan del av missbruksproblemet är missbruket av narkotika. Tillgången på narkotika är mycket stor i Sverige. Narkotikamissbruket är inte längre ett storstadsfenomen, utan förekommer i hela landet. Oroande är den ökande tillgången på heroin och centralstimulantia.

Cannabismissbruket har ökat i Sverige sedan 1979. Denna allvarliga utveckling delar Sverige med andra länder i västvärlden. Missbruket av cannabis har spritt sig till grupper som inte traditionellt betraktas som missbrukargrupper. Bland dessa finns en accepterande inställning till cannabismissbruk – och det är mycket allvarligt. Narkotikan är en del av deras livsstil, och de försvarar sitt missbruk med helt falska påståenden att det inte medför några sociala och medicinska skador. Detta budskap har också förmedlats av en del av den kommersiella kulturen. Bakom budskapet finns ekonomiska krafter som för egen vinning riskerar människors sociala, ekonomiska och hälsomässiga välbefinnande. Detta måste bekämpas med all kraft.

De åtgärder som föreslås i den proposition som ligger till grund för social- och utbildningsutskottens betänkanden och som riksdagen skall diskutera i dag är åtgärder som ensamma långt ifrån kan lösa missbruksproblemet. Riksdagen har redan diskuterat och beslutat om de förslag som regeringen lämnat om alkoholpolitiken samt om vissa insatser inom justitie- och handelsdepartementens ansvarsområden. Regeringen har i propositionen velat lämna riksdagen en samlad bild av insatserna inom missbruksområdet samt föreslå riksdagen ett samlat åtgärdsprogram som ett led i kampen mot missbruket.

Vård och behandling av missbrukare är centrala insatser för att minska efterfrågan på alkohol och narkotika.

Samhället förfogar över en omfattande vårdapparat med sammantaget mycket stora resurser. Det är alltså inte i första hand *nya* resurser som behövs. Det är en *samverkan* mellan tillgängliga resurser som är nödvändig, om vi skall nå resultat.

Den förändring av huvudmannaskapet för vårdinstitutionerna som sker den 1 januari 1983 kommer att ge helt nya förutsättningar för en bra vård. En sammanhållen vårdkedja, alltifrån *avgiftning* till rehabilitering, är en förutsättning för att vården skall bli meningsfull för den enskilde.

Åtgärder mot alkohol- och narkotikamissbruket m. m.

Onsdagen den
19 maj 1982

*Åtgärder mot al-
kohol- och narko-
tikamissbruket
m. m.*

Genom den vårdresursplanering som huvudmännen genomfört i varje län som en förberedelse för huvudmannaskapsreformen har förutsättningar skapats för en samlad vårdinsats inom missbruksvården. Huvudmannaskapsförhandlingarna är nu i princip klara. Vidare bör resultaten av de samverkansprojekt som efter SAMO:s förslag nu genomförs, tillsammans med andra försöksverksamheter kring just samverkan mellan vårdenheter som socialstyrelsen och de olika huvudmännen genomför, kunna ligga till grund för hur ett praktiskt samarbete skall komma till stånd i framtiden.

Vad vi behöver är en snabb positiv utveckling av innehållet i vården, där de olika erfarenheter som finns över hela landet, hos nitiska och ambitiösa människor som i dag arbetar med vården, får komma till uttryck så att vi på ett ännu bättre sätt kan ta hand om de människor som behöver vård.

Lagen om vård av vuxna missbrukare har nu funnits i snart fem månader. De första månaderna minskade antalet omhändertaganden av alkoholmissbrukare mycket påtagligt. Den senaste månaden har dock antalet omhändertaganden ökat till i stort sett samma nivå som under samma period förra året. Hittills har endast ett tiotal beslut fattats om LVM-vård för narkotikamissbrukare.

Enligt de uppgifter vi har fått från socialstyrelsen förekommer det dock relativt ofta att utredning påbörjas om LVM-vård. I samtliga fall har detta gått in i någon form av frivillig vård. LVM har på det sättet blivit ett effektivt instrument i motivationsarbetet.

Hittillsvarande erfarenheter visar alltså att vård enligt LVM ställer nya krav på berörda behandlingsenheter. Det finns således stora behov av utvecklings- och utbildningsinsatser för att vården skall fungera i enlighet med de intentioner som finns bakom lagen. Socialstyrelsen har under innevarande budgetår genomfört utbildningsinsatser vid en del av de statliga vårdanstalterna för att förbereda personalen för vård av narkotikamissbrukare enligt LVM. Dessa insatser är dock inte tillräckliga. Jag har därför föreslagit att särskilda medel anvisas för utvecklingsprojekt, som kan genomföras vid berörda behandlingsenheter. Projektverksamheten bör syfta till att personalen vid enheterna genom utbildningsinsatser eller praktisk försöksverksamhet får bättre kunskaper om hur man skall motivera den vårdbehövande för behandlingsinsatser.

Familjevård för missbrukare är ett viktigt komplement till institutionsvården, ett komplement som har visat sig ge mycket goda resultat. Många missbrukare får i familjerna, för kanske första gången, möjlighet att känna gemenskap och värme. För att fortsätta att utveckla familjevården har jag i propositionen föreslagit att 5,2 milj. kr. skall avsättas för en tvåårig försöksverksamhet. Dessa medel skall användas till att organisera särskilda familjevårdsenheter. I varje enhet skall det finnas 8–10 familjer, och de skall få hjälp och stöd av en särskild familjevårdskonsulent. Att ta emot missbrukare i sitt hem är en svår uppgift, och det är min förhoppning att det stöd familjevårdskonsulenterna kan ge skall göra detta lättare. Jag vill tillägga att det svenska arbetet med familjevård också har väckt internatio-

nell uppmärksamhet som ett konstruktivt och humant sätt att hjälpa och stödja missbrukare till ett bättre liv.

För att kunna reducera de skador som alkoholen och narkotikan vållar är det av central betydelse att man sätter in insatserna i ett tidigt skede av missbruket. Ju tidigare hjälpen kan ges de människor som är på väg in i missbruket, desto större är förutsättningarna för ett bra resultat.

Det finns i landet omfattande kunskaper om och erfarenheter från arbete med tidiga vårdinsatser. Dessa måste spridas, så att huvudmännen kan ta del av varandras kunskaper och erfarenheter för att utveckla de egna insatserna. Jag har därför föreslagit att konferenser om tidig hjälp skall genomföras i varje län, där berörda personalgrupper skall få möjlighet att diskutera vunna erfarenheter.

För att vården skall få bestående resultat måste en missbrukare efter genomgången behandling få meningsfull sysselsättning och hjälp till ett fungerande socialt liv. Också inom detta område pågår ett omfattande utvecklingsarbete. Socialstyrelsen har i en särskild rapport redovisat några av de modeller som har prövats. För att ytterligare stödja ett fortsatt utvecklingsarbete har jag föreslagit att 1 milj. kr. skall anslås för arbetet med eftervård. Låt mig här också erinra om arbetsmarknadsministerns förslag i propositionen om en yrkesinriktad rehabilitering av f.d. missbrukare. Rehabiliteringsåtgärder av detta slag är av stor betydelse i eftervården.

Informationen spelar en betydelsefull roll när det gäller att minska alkoholkonsumtionen och motverka narkotikamissbruket. Informationen bör förmedla kunskap om drogernas skadeverkningar och samtidigt hjälpa till att skapa förståelse för samhällets regler och restriktioner så att dessa kan upplevas som meningsfulla. Informationen måste också syfta till att åstadkomma en begränsning av det traditionella bruket av alkohol och medverka till en förändring av attityderna till alkohol. Detta slog en enig riksdag fast år 1977.

Det är samtidigt viktigt att informationen sätter in missbruksproblemet i dess sociala sammanhang. Den måste medverka till att förändra synen på dem som har skadats genom missbruk och vidga medvetenheten om att människors sociala svårigheter måste mötas med öppenhet och vilja till solidarisk handling.

De centrala insatser för opinionsbildning omkring alkohol och andra droger som gjorts genom Aktion mot alkoholfaran och Aktion mot droger, under föregående och innevarande budgetår, har varit betydelsefulla. Aktionernas mål har varit att skapa debatt och få framför allt ungdomar att ta ställning mot alla former av droger.

Jag är glad över att kunna konstatera att dessa aktioner burit frukt. Där har vi haft väldigt stor hjälp av i stort sett hela Organisationssverige. I hela landet arrangeras föräldramöten om droger, och ungdomarna själva demonstrerar mot langning. Drogfria rockgalor, musikfester och dans ordnas på många håll och har gjort stora succéer. Aktionerna mot droger kommer att avslutas till hösten 1982. För att stimulera till uppföljning av aktionen har jag föreslagit att 2,5 milj. kr. skall avsättas till detta ändamål.

Nr 153

Onsdagen den
19 maj 1982

*Åtgärder mot alkohol- och narkotikamissbruket
m. m.*

Onsdagen den
19 maj 1982

*Åtgärder mot al-
kohol- och narko-
tikamissbruket
m. m.*

Många instanser bedriver information i drogfrågorna. Det har varit en betydelsefull del när det gällt att få till stånd ett mångfasetterat arbete i kampen mot droger. Riksrevisionsverket har i en rapport gjort en översyn av de statliga insatserna på informationsområdet. Denna rapport har varit föremål för remissbehandling. Remissomgången har nyss avslutats, och den ursprungliga rapporten bereds nu inom regeringskansliet. Jag skall inte föregripa denna beredning, men jag vill redan nu säga att jag håller med riksrevisionsverket att vi behöver få till stånd en bättre samordning av de statliga informationsinsatserna.

Fru talman! Narkotikaproblemet är ett globalt problem. Ett intensifierat internationellt samarbete är en förutsättning för att kampen mot narkotikamissbruket skall lyckas. Sverige deltar aktivt i detta internationella arbete.

FN:s generalförsamling beslutade i december 1981 om ett strategi- och policyprogram mot narkotikamissbruket. Programmet är ett realistiskt program, och Sverige arbetar aktivt för att det också skall kunna genomföras. En förutsättning är dock att de berörda FN-organen erhåller tillräckligt ekonomiskt stöd. Där behöver fler länder än de som nu deltar i arbetet vara mera generösa. Sverige är en av de största bidragsgivarna.

En viktig del i det internationella arbetet utgör den verksamhet som FN:s narkotikafond bedriver. Sverige är en av de största bidragsgivarna när det gäller fondens verksamhet med alternativ odling.

Samarbetet inom Europa i kampen mot narkotikaproblemen har intensifierats under de senaste åren. Den s. k. Pompidougruppen har beslutat att genomföra ett aktionsprogram mot narkotikamissbruket. Programmet omfattar bl. a. insatser inom polisens, tullens och narkomanvårdens områden. Sverige bör verka för att samarbetet ytterligare skall fördjupas i Europa.

I Norden sker som bekant ett omfattande samarbete inom narkotikaområdet, mellan regeringarna och riksdagarna och på ämbetsmannanivå. Vid ett särskilt ministermöte i februari 1982, som den svenska regeringen tog initiativ till, beslutade social-, hälso- och justitieministrarna att utvidga samarbetet inom narkotikaområdet. Samarbetet intensifieras f.n. inom en rad områden. Det gäller såväl inom polisens och tullens arbete som inom informations- och vårdområdet. Särskilda insatser skall vidtas för att bekämpa cannabissmissbruket i Norden. Samarbetet inom Norden utgör en mycket viktig del av vårt internationella arbete på detta område. En förstärkning av det nordiska samarbetet kring narkotikafrågorna är en betydelsefull för att inte säga oundgänglig del i kampen mot narkotika.

När det gäller alkoholfrågorna, fru talman, skulle jag vilja peka på att vi även där har ett bra internationellt samarbete. Vi kan i år med tillfredsställelse konstatera att Sveriges mångårigt drivna arbete att få in alkoholfrågorna i Världshälsovärdsorganisationens arbete nu har börjat ge resultat. Det har varit ett mycket mödosamt arbete att få detta till stånd, men bakgrunden är mycket allvarlig. Alkoholen är ett av de största hoten mot WHO:s målsättning: Hälsa åt alla år 2000. Därför är det av största vikt att

alkoholfrågorna uppmärksammas alltmer också i WHO:s verksamhet.

Fru talman! Liksom när riksdagen för ett par veckor sedan behandlade skatteutskottets betänkande om åtgärder inom alkoholpolitiken vill jag i dag betona att de förslag som jag har berört i mitt inlägg och som i dag står i fokus för riksdagens debatt är delfrågor som var för sig ingalunda kommer att innebära någon lösning på missbruksproblemen. De får heller inte ses som isolerade åtgärder i förhållande till andra samhällsåtgärder. De är en del av ett samlat åtgärdsprogram för att bekämpa alkohol- och narkotikamissbruket, som tillsammans med de andra åtgärderna kan ge resultat – det resultat vi alla eftersträvar: att minska drogproblemen och rädda människor till en bättre tillvaro än den missbruket innebär.

Anf. 3 EVERT SVENSSON (s):

Fru talman! Jag noterar att socialministern säger att det är ett samlat åtgärdsprogram som regeringen har lagt fram. Det är klart att vi hälsat med tillfredsställelse om inte alla så de flesta åtgärder som har föreslagits från regeringens sida. Veldig många av förslagen har vi ju behandlat tidigare, och det är ofta krav från socialdemokratiskt håll som tas upp. Men jag tycker nog att det är att ta i litet väl mycket att påstå att den proposition som regeringen lagt fram i denna fråga innehåller ett samlat åtgärdsprogram. Propositionen innehåller ganska många ord, men det är inte särskilt mycket som tillförs.

Vad jag kan notera som positivt är att det finns en gemensam känsla hos regeringen och den socialdemokratiska oppositionen för att det är nödvändigt att ta till åtgärder för att minska konsumtionen och därmed komma till rätta med skadorna och missbruket. Sista ordet är som väl är inte sagt vare sig från regeringens sida genom propositionen eller från socialdemokratiens sida genom motionen av Olof Palme.

Bruket av alkohol och narkotika är ett hälsovårdsproblem, och jag kan konstatera att Världshälsovårdsorganisationen, WHO, har uppmärksammat detta och bitt sina medlemsstater att var för sig ta upp problemet.

Att detta är ett hälsovårdsproblem framgår av undersökningar som gjorts i Sverige. Jag läser innantill från s. 9 ur den rapport som CAN har gett ut:

”Det finns i dag inga säkra uppgifter om hur mycket av den totala sjukvårdskonsumtionen som är orsakad av alkoholbetingade sjukdomar. Men det rör sig om en betydande andel. Enligt en nyligen framlagd uppskattning har mellan en tredjedel och hälften av all sjuklighet samband med alkohol. Alkohol som sjukdomsorsak förekommer inom praktiskt taget alla medicinska specialiteter såväl i öppen som i slutenvård. Alkoholmissbrukare utgör idag en större del av alla som söker sjukvård än tidigare.”

Jag citerar också ur en undersökning som gjorts på Karolinska sjukhuset och som är hämtad från kommunstyrelsen här i Stockholm:

”Från statistiken över den slutna psykiatriska vården finns – – – tydliga tecken på att andelen alkoholpatienter ökat närmast lavinartat. Under perioden 1962–1976 ökade antalet utskrivningar av män med diagnoserna alkoholism och alkoholpsykos ca sju gånger och för kvinnornas del 13

Onsdagen den
19 maj 1982

*Åtgärder mot alkohol- och narkotikamissbruket
m. m.*

gångar. År 1976 gjordes drygt 45 000 utskrivningar av patienter med dessa diagnoser, vilket motsvarar nära 40 % av alla utskrivningar från psykiatrisk vård detta år."

Jag fortsätter med samma citat:

"Samma tendens gör sig märkbar inom andra delar av sjukvården. En nyligen genomförd undersökning vid kirurgiska kliniken, Karolinska sjukhuset, visade att drygt 20 % av männens vårddagar berodde på alkoholbehandlingade sjukdomar och att nära 1/3 av de inlagda männen hade misstänkta eller uppenbara alkoholproblem. Vidare framkom att bara 7 av 12 män med uppenbara missbruksproblem hade haft kontakt med den kommunala nykterhetsvården."

Jag har, fru talman, velat uppehålla mig vid detta inledningsvis för att säga att frågan om alkoholen är ett stort hälsovårdsproblem. Det är inte underligt att sjukvårdshuvudmännen blir alltmer uppmärksammade på detta.

Nu har det skett en förbättring av konsumtionsutvecklingen sedan 1975–1976. Jag tror att man kan säga att det beror på åtgärder som vidtagits. Jag har sagt många gånger förut att vi hade en lång utredningsperiod på över tio år. Det kom en proposition som inte heller den var mycket värd, men den blev inledningen till ett arbete som sedan pågått och där vi från socialdemokraternas sida har deltagit mycket aktivt och fått många av våra förslag genomförda.

När man jämför konsumtionen med sådana yttringar som skrumplever och delirium tremens, så upptäcker man att dessa sjukdomar har minskat under senare år. Här finner vi nästan omedelbart ett klart samband mellan konsumtionen och de mest allvarliga sjukdomar som följer av alkoholkonsumtion. Det visar också tidigare tendenser. När konsumtionen ökat har också antalet fall av skrumplever och delirium tremens ökat.

Systembolagets redogörelse kom häromdagen, och den visar att sedan 1976 har, som Karin Söder också sade, en minskning på närmare 18 % skett. Det är naturligtvis en oerhört glädjande utveckling. Vi säger i vår motion att vi vill ha en ytterligare minskning, exempelvis på 20 % under de närmaste tio åren.

Jag tycker att det som hänt visar att arbetet inte är meningslöst. Jag tror det är värdefullt för oss alla som sysslar med den här frågan att göra detta konstaterande.

När man försöker ta reda på vad det är som har dragit ner konsumtionen tror jag man kan notera att det har spelat en stor roll att mellanölet borttogs. Det visar också all statistik.

Familjeekonomin har blivit sämre i landet – det är ingenting att skryta över, fru Söder, men det är på det sättet, och det är klart att det påverkar människornas alkoholköp.

Skatten har höjts något bättre än tidigare, även om det har varit svårt att få den att hänga med i indexutvecklingen.

Attityderna har förändrats. Det märker man i skolan. Andelen som inte dricker alkohol i klass 9 – här är det precis lika mellan flickor och pojkar, och det är på ett sätt det olustiga i jämställdhetsdebatten, att flickorna nu dricker

lika mycket som pojarna – har under de senaste åren ökat från ungefär 20 % till litet över 30 %. Det har alltså varit en 10-procentig ökning, vilket naturligtvis är oerhört glädjande. Detta är ett resultat av den propaganda och den satsning som skett när det gäller ungdomen.

Folkrörelserna har engagerats. Jag har stått här förr och sagt att vi inte har gjort tillräckligt, men den signal som gick ut till folkrörelserna för några år sedan när vi fick litet pengar till detta möttes ju av ett enastående gensvar. Ansökningarna till A-nämnden – den nämnd för alkoholfrågor på socialstyrelsen som har hand om det här – bara ökade och ökade. Folkrörelserna ställde alltså upp när samhället frågade: Vad kan ni göra?

Det pågår inom LO, i samarbete med Verdandi, ett väldigt fint arbete. Man väver in detta i ett socialt arbete i ett större sammanhang, såsom riksdagen har uttalat att det skall ske. Det var ju så väl att LO var klar med detta när vi fick stimulanspengarna – det har hittills inte rört sig om så mycket från samhällets sida, men det har ändå varit ett stimulansbidrag.

Det har skett en utveckling i de flesta folkrörelser. Man har förstått vad det gäller och tagit upp den kastade handsken. Detta visar att insatser och en medveten strävan från samhällets sida lönar sig. Nu måste vi alltså gå vidare.

Jag skall inte upprepa den motion som vi har väckt från socialdemokratiskt håll utan närmast uppehålla mig vid de reservationer som vi har fogat vid socialutskottets betänkande.

Men jag vill innan jag går in på detta mera sorgliga kapitel i de här sammanhangen ge hela utbildningsutskottet en eloge för att vi äntligen kan fatta ett beslut om att permanenta ANT-verksamheten vid länsskolnämnderna. Det har varit en sorglig historia. Det har gått fram och tillbaka i fråga om anslagsbeviljningar, man har fått ta pengar än här och än där. Men nu får vi halvtidstjänster på länsskolnämnderna för att sköta ANT-verksamheten, och man har anledning att uppmärksamma att utbildningsutskottet är enigt på den punkten. Det är också, fru talman, egentligen den enda punkt som vi får bifall till i vår stora motion.

Jag yrkar alltså bifall till hemställan i utbildningsutskottets betänkande 29.

Vi har väckt många motioner om vidare åtgärder. Inte alla behandlas här i dag. Jag skall inte uppehålla mig vid de andra särskilt mycket, men jag vill ta upp en sak, som skatteutskottet har behandlat tidigare. Det är anskaffningen av narkotikahundar. Socialutskottet har gjort ett studiebesök vid hundskolan i Sollefteå. Vi fick en redovisning för vad dessa narkotikahundar betyder. En sak är tämligen klar: de är ganska billiga och ganska effektiva. Vi socialdemokrater föreslog, innan vi gjorde besöket, att vi skulle öka antalet hundar både för polisen och för tullen. Men riksdagens majoritet har som bekant tidigare avslagit det. Jag beklagar det, och jag hoppas att det skall bli möjligt för regeringen att längre fram återkomma till ärendet med en mer positiv inställning – eller att vi får ta hand om regerandet själva, så att vi kan klara av den här frågan.

Det behövs, fru talman, fler platser på behandlingshem. Fru Söder sade att

Nr 153

Onsdagen den
19 maj 1982

Åtgärder mot alkohol- och narkotikamissbruket m. m.

Onsdagen den
19 maj 1982

*Åtgärder mot al-
kohol- och narko-
tikamissbruket
m. m.*

LVM har verkat i den riktningen att trycket på den frivilliga vården har ökat. Flera behandlingshem står nu i kö för att få hjälp genom statsbidrag. Ett av dem är Daytop, en ny verksamhet som kommer från Amerika, och som vi känner till sedan gammalt. Den har nu också slagit sig ned i Sverige. Det finns motioner även utanför den socialdemokratiska kretsen som önskar få statsbidrag till Daytop. Vi har också tagit upp andra behandlingshem. Nu kan inte riksdagen ta ställning till enskilda behandlingshem, det menar jag inte, men ett bifall till vår reservation skulle göra att man kunde ge Daytop och andra behandlingshem statsbidrag. Vi har alltså krävt 80 nya platser, vilket den borgerliga majoriteten har avstyrkt.

Jag har ett brev här från Mats Hulth i Stockholm till partiordföranden Ulf Adelsohn. Han är inte i kammaren, men han har sina kamrater här, som också har motionerat om Daytop. Ulf Adelsohn har varit där, och han har gett enbart positiva omdömen om missbrukarvården vid Daytop. Han lovade att ordna statsbidrag när han var där. Jag vet inte om hans besök ägde rum före behandlingen i socialutskottet, men hans partikamrater avstyrkte i alla fall förslaget. Nu hänger bidraget på om det blir ett bifall till vår reservation. Kammarkontoret i Stockholm har avstyrkt framställningen men påpekade att frågan kommer i ett annat läge om statligt anordningsbidrag kan beviljas.

Där står vi. Man har stora ekonomiska svårigheter på Daytop. Man kanske inte klarar krisen. Och här kommer, om allt går som det brukar, förslaget att avslås med en rösts övertikt. Jag beklagar det, och jag hoppas att någon bland moderaternas ledamöter är beredd att biträda reservationen i det här avseendet. Det skulle betyda mycket och även vara ett bifall till motionen från moderat håll.

Vi har, fru talman, i vår motion velat satsa pengar på organisationerna. Vi återkommer till folkrörelsernas stora insatser och att de behöver ha ytterligare stöd. Vi har många ansökningar när det gäller alkoholfri nöjesmiljö. Fru Söder var inne på att det var värdefullt. Vi vill öka det anslaget med 2 milj. kr. Det skulle innebära att även Folkets park skulle kunna komma in i det här sammanhanget, precis som Våra gårdar, Folkets hus och bygdegårdarna. Vi vill ha ytterligare 4 milj. kr. till information och aktiviteter i folkrörelseregi. Det betyder sammanlagt 7 milj. kr. extra, för 3 miljoner skulle kunna tas från det nya anslag vi vill ha, nämligen anslaget till arbetsmarknaden för det sociala arbete som t. ex. LO och TCO utvecklar, och som vi tycker är oerhört värdefullt. Vi menar att ett anslag i det avseendet på 2 kr. per medlem vore en bra norm. Vi vill också höja anslaget till enskilda organisationer som ordnar verksamhet på vårdsidan. Där finns många exempel på sådan verksamhet: Lewi Petrus' stiftelse, DKS, ALRO och flera andra.

Jag yrkar bifall till reservationerna 1, 2, 3 och 4.

Jag vill sluta med att säga: Vi har ett starkt förtroende för folkrörelserna, och vi litar på dem. Det var nykterhetsrörelsen, väckelserörelsen och arbetarrörelsen som en gång vann kampen för ett nyktrare Sverige, omkring sekelskiftet, och jag menar att om vi tar i ordentligt kan vi lyckas igen. Det är

skolan och folkrörelserna, säger vi i vår motion, inte minst fackföreningsrörelsen, som måste få huvudansvaret för en socialt inriktad information, som syftar till ökade kunskaper om missbruk och skador och till att skapa ett ökat engagemang kring missbruksproblemen.

Vi nämner utom fackföreningsrörelsen organisationer som Verdandi, ALNA-råden, handikapprörelsen, de s. k. klientorganisationerna, nykterhetsrörelsen, DKS N och dess RIA-verksamhet, Lewi Petrus' stiftelse och idrottsrörelsen. Vi tror att samhället i samarbete med dessa organisationer och med stimulans åt dessa organisationer kan ytterligare förbättra situationen, som är tillräckligt allvarlig som den nu är, även efter de förändringar som skett. Vi måste alltså gå vidare.

Jag yrkar än en gång bifall till de reservationer som vi har fogat till socialutskottets betänkande i det här ärendet.

Anf. 4 Socialministern KARIN SÖDER:

Fru talman! Jag skulle vilja göra några kommentarer till det Evert Svensson sade – utan att gå in på reservationerna direkt. Den argumentationen får riksdagsledamöterna själva sköta.

Evert Svensson talade om att propositionen innehåller ett dåligt samlat åtgärdsprogram – med mycket ord och inte så mycket förslag till handling. Jag tycker att det på sitt sätt är en orättvis recension. Det är ju mycket ord därför att det är en lång redovisning till riksdagen av vad som gjorts, detta för att göra riksdagen underkunnig om det och ge ett samlat grepp över vad som har hänt under de senaste åren – inte bara på grundval av riksdagsbeslut utan också i andra fora. En sådan redovisning har riksdagen efterfrågat, och den finns med i propositionen.

Det som nu föreslås är också ett led i en lång rad åtgärder som vidtagits, där vi gång på gång måste konstatera att 1977 års proposition var ett avstamp.

Jag har också sett att Thure Jadestig har sagt i tidningen Accent att man måste erkänna att den propositionen var en vändpunkt i svensk alkoholpolitik.

Jag tror alltså att vi kan vara eniga om att så är fallet. Därför är det viktigt att alla de samlade åtgärderna redovisas. Och den här propositionen är ett steg på vägen i det arbetet.

Jag vill också gärna instämma i vad Evert Svensson sade, som jag delvis antydde i mitt tidigare anförande, nämligen att alkohol- och narkotikaproblemet också är ett viktigt hälsoproblem. Jag skulle på samma sätt som Evert Svensson vilja rekommendera rapport -82 från CAN till studium inte bara bland riksdagens ledamöter. Kanske en del kåsörer och skämttecknare borde ta sig en titt i vad som står där – inte minst avseende relationerna mellan levercirros och alkoholkonsumtion. För den som studerar den statistik som där finns neutralt redovisad framstår kanske inte längre Frankrike som landet där man klarar alkoholproblemen. Det finns så mycken cynisk lättvindighet i alkoholdebatten. Man roar sig på bekostnad av andra människors undergång. På den punkten tror jag – med hänsyn till de debatter

Nr 153

Onsdagen den
19 maj 1982

Åtgärder mot alkohol- och narkotikamissbruket m. m.

Onsdagen den
19 maj 1982

*Åtgärder mot al-
kohol- och narko-
tikamissbruket
m. m.*

vi har fört tidigare – att Evert Svensson och jag är helt ense, men jag skall inte föregripa det tillkännagivandet.

Det finns många viktiga ting samlade i den skriften.

Det är också en annan sak som jag skulle vilja visa på i detta sammanhang. Visst har vi fått en glädjande förändring av ungdomarnas inställning till droger. Men samtidigt är det ett fruktansvärt problem att man över huvud taget skall behöva konstatera att det finns kvarvarande konsumenter i årskurserna 6–9 – man kan där t. o. m. tala om storkonsumenter. Det är verkligen en uppfordran till att gå vidare i kampen.

Det är också väsentligt att än en gång understryka att vi måste arbeta på alla fronter. Där spelar folkrörelserna självfallet en viktig roll.

När det gäller statens – regeringen och riksdagen – satsningar på samarbete med folkrörelserna vill jag säga att det är först under senare år som samarbetet funnit fastare former och de verkligt stora insatserna i ekonomiskt hänseende kommit folkrörelserna till del.

Det är ju oppositionens privilegium att lägga på litet på regeringens förslag, och jag skall inte gå närmare in på de relationerna, men det faktiska förhållandet är att denna nära samverkan i olika typer av projekt med en vidare krets av folkrörelser är någonting som kommit till stånd just under de senaste åren.

Detsamma gäller för utbyggnaden av behandlingshem för missbrukare. Antalet platser på behandlingshem har under de senaste åren mer än fördubblats.

I propositionen om åtgärder mot narkotikamissbruk, som riksdagen fattade beslut om 1978, låg tyngdpunkten på just en utbyggnad av narkomanvården, och statsbidrag ställdes till förfogande. Först anslags medel för 260 platser ytterligare till totalt 440 platser. Men vi kunde under de första åren konstatera att utbyggnaden inte gick så snabbt. Det fanns vid varje budgetårsskifte reservationer på anslaget. Det var inte uttryck för en ovilja hos huvudmännen – det vill jag understryka – utan för att det förelåg svårigheter av administrativt och praktiskt slag att komma i gång.

Under senare år har utbyggnadstakten varit högre, och socialutskottet anger också i sitt betänkande att socialstyrelsen har gjort en prioritering av det statsbidrag som finns tillgängligt för att inrätta nya platser.

Nu är det flera huvudmän som vill inrätta nya platser. De har fått besked om att pengarna nu inte räcker till. Den här situationen är faktiskt ganska ny. För ett par år sedan fanns det alltså medel till förfogande. Men hela institutionsstrukturen befinner sig nu under omvandling, och det måste vi i dag ta i beaktande. Från den 1 januari 1983 ankommer det på de berörda landstingskommunerna och kommunerna att avgöra behovet av ytterligare vårdplatser och överväga resursernas fördelning mellan olika former av vård.

Om vi nu skulle anslå ytterligare medel, skulle det inte lösa problemet med de ökade kostnader som de berörda huvudmännen skulle få från den 1 januari 1983. Om antalet platser i en viss typ av vårdinstitutioner visar sig väsentligt överstiga vad som har överenskommits mellan staten och de båda

Onsdagen den
19 maj 1982

*Åtgärder mot alkohol- och narkotikamissbruket
m. m.*

kommunförbunden, innebär det en minskad ekonomisk kompensation för huvudmännen, om inte den totala summa på 570 miljoner som man kommit överens om höjs. Jag delar därför socialutskottets mening att man i dag inte skall rubba förutsättningarna för det avtal som har ingåtts mellan staten och huvudmännen. Det kan medföra komplikationer i institutionsplaneringen. Men vad jag samtidigt vill peka på är att av de 150 milj. kr. som skall fördelas till huvudmännen för upprustning och utveckling av institutionsvården utbetalas enligt överenskommelse mellan staten och kommunförbunden 80 milj. kr. i den ordning som parterna senast den 31 december fastställer. Vid fördelningen skall parterna pröva konsekvenserna av den genomförda institutionsplaneringen, också när det gäller behovet av vårdplatser.

Det finns alltså i detta sammanhang möjlighet för huvudmännen att fördela medlen till nyinrättade enheter. Jag tycker det är viktigt att presentera detta i sin helhet för riksdagen för att det skall stå klart att det faktiskt finns ett visst utrymme för ytterligare vårdplatser.

Anf. 5 EVERT SVENSSON (s) replik:

Fru talman! Vad är det fru Söder säger här på slutet? Betyder det att det finns pengar för t. ex. Daytop? Är det kontentan av vad fru Söder säger? I så fall är det ett utomordentligt glädjande besked. I utskottsbetänkandet står det att det inte finns något utrymme. Där talas det om komplicerade förhandlingar när det gäller avtalet. I vår reservation säger vi därför att då får man lägga fram en tilläggsbudget. Men om jag tolkar fru Söder rätt säger hon alltså nu att det finns pengar. Det betyder att Daytop har socialministerns stöd på den här punkten.

Det är ett dåligt åtgärdsprogram. Jag kan hålla med om att redovisningen för vad som har hänt är bra. I det avseendet har jag heller ingen anmärkning. Jag håller med Thure Jädestig och andra som säger att 1977 års proposition innebar ett avstamp. Men det var inte mycket med den när den kom. Vi hade då motioner om det s.k. 100-miljonersprogrammet som gällde tre år, och vi fick hålla på strängt taget i tre år, innan vi fick bifall till en del av vad vi krävde. Men mycket hände i och med att vi fick en öppning i socialutskottet på denna punkt. Bl. a. tillsattes SAMO. Här fick höga tjänstemän i regeringskansliet sitta tillsammans med representanter från de olika ämbetsverken och "beta av" alla de förslag som hade lagts fram från vårt håll och från andra håll. När de sedan lade fram sina förslag var dessa förankrade i regeringen. Det var också meningen med vårt förslag till denna kommission, som vi då kallade det.

Jag skulle vilja kommentera vad fru Söder sade om ungdomarna. Man kan naturligtvis också säga att det fortfarande är för många ungdomar som dricker. Kunde vi upprätthålla 20-årsgränsen, skulle det ske inte mindre än en revolution i landet – att inte få köpa alkohol när man är under 20 år, att det inte langas, att alkohol inte ens ges i gåva. Det skulle betyda oerhört mycket, mycket mer än t. ex. införandet av motbok.

Onsdagen den
19 maj 1982

*Åtgärder mot al-
kohol- och narko-
tikamissbruket
m. m.*

Anf. 6 Socialministern KARIN SÖDER:

Fru talman! I betänkandet står det faktiskt: "Återstoden av upprustningsbidraget (80 milj. kr.) utbetalas i den ordning som parterna senast den 31 december 1982 fastställer. Därvid skall parterna även pröva konsekvenserna av den genomförda institutionsplaneringen i vad avser behovet av vårdplatser. I enlighet härmed beräknas 150 milj. kr. för detta ändamål under anslaget I 6."

Upprustningsbidraget på 80 milj. kr. står öppet för parterna att hantera på det sätt som jag tidigare angav. Staten har inte på något vis förhindrat att det används för nya vårdplatser. Det framgår mycket tydligt av propositionen och även av reciten i utskottsbetänkandet.

Anf. 7 EVERT SVENSSON (s) replik:

Fru talman! Jag har inte betänkandet framför mig, men litet längre fram i texten står det att anslaget är intecknat. Det finns inga pengar. Det är väldigt oklart på den punkten. Har fru Söder kunnat klara ut detta är det utmärkt. Det betyder att det finns pengar, och Daytop behöver inte göra "konkurs". Jag tackar för det svaret.

Anf. 8 Socialministern KARIN SÖDER:

Fru talman! Jag har inte hittat det ställe som Evert Svensson senast hänvisade till. Men såvitt jag kan förstå av utskottsbetänkandet gäller det fulltecknade anslaget den gamla typen av behandlingsplatser.

Anf. 9 INGA LANTZ (vpk):

Fru talman! Jag har gjort samma reflexion som Evert Svensson när det gäller Karin Söders påstående att det är ett samlat åtgärdsprogram som redovisas i proposition 143. Jag tycker att det handlar om marginella åtgärder, där de lördagsstängda systembolagsbutikerna har tilldragit sig det största intresset. Jag efterlyser alltså betydligt kraftfullare åtgärder för att komma till rätta med de problem som finns när det gäller alkohol och narkotika.

För några dagar sedan kom Peter, som är min son och som är tolv år gammal, cyklande emot mig och sade: "Titta vad jag har." Han hade repat gräs, som han förvarade i sina jeansfickor. "Gräs?", frågade jag. "Nej", svarade han, "det är hasch."

Vilka lekar leker våra barn? Jo, de leker de lekar som speglar den verklighet som de lever i. Där vi bor finns det mycket hasch. Peter var en ridande haschpolis på sin cykel. Ångesten grep mig förstås.

Någon dag efter denna händelse fick jag en rapport från en ANT-undersökning i min kommun, där det stod att hälften av eleverna i högstadieskolan där vi bor hade blivit utsatta för försök att sälja narkotika – mest hasch men också amfetamin, opium och LSD.

Jag talade häromdagen med en polis, som sade att det finns hasch på varje skola i Stockholm och att det faktiskt finns 12-åringar som använder heroin. Så ser den verklighet ut som våra barn och skolbarn skall leva i – t.o.m. i

skolorna. Såsom förälder är jag skrämmd och rädd och känner stor maktlöshet.

Med den nya socialtjänstlagen har kommunerna ansvar för arbetet mot alkohol- och narkotikamissbruk. Det behövs stora resurser för att kommunerna skall kunna utföra detta arbete, och tvärt emot vad som borde gälla sker på många håll en nedrustning av missbrukarvården. Kommunerna måste både arbeta förebyggande och delta i det direkta vård- och rehabiliteringsarbetet.

Det talas i dag – Karin Söder var inne på det – ganska mycket om upplysning och information. Speciellt brukar det förebyggande arbetet kopplas ihop med upplysning och information. Men i varje fall när det gäller narkotikan, där så stora vinster är inblandade och så starka krafter styr verksamheten, är upplysning och information bräckliga vapen, om de inte kopplas ihop med andra åtgärder. Speciellt gäller detta om narkotikan är lättillgänglig.

När det gäller skolan måste en kedja bildas av lärare och annan personal, föräldrar, fritidsgårdar med deras personal, socialarbetare, fältassistenter, kvarterspoliser, folkrörelser inte minst – som Evert Svensson varit inne på – och dem som bor i områdena. Det måste skapas en front mot vad som händer. Det handlar egentligen om alla människor.

Jag tror att först när alla länkar finns med kan ett aktivt narkotikabekämpande börja. Det gäller att tidigt upptäcka för att kunna ingripa. I varje kommun borde det finnas en plan för bekämpande av missbruk, och i denna plan skall redovisas hur kommunens resurser – de få som finns – skall samordnas och samutnyttjas till ett samarbete på individnivå. Jag tror att man måste gå så långt ner. Kommunen borde också ha speciella tjänster inom socialvården som bara arbetar med ungdomar i riskzonen. Men med den urholkning som regeringen gjort av kommunernas ekonomi blir detta bara önskedrömmar.

Jag kan ta ett exempel från min hemkommun, där socialbudgeten just nu håller på att ta slutlig form. Där föreslås åtgärder som direkt riktar sig mot missbrukarvården, inte i form av direkta nedskärningar men genom att vården och insatserna inte byggs ut i takt med att problemen växer. Huddinge har ynkligt få behandlingsplatser, och för 1983 skjuts fem tänkta platser på framtiden. Läkartimmarna vid alkoholpoliklinikerna dras in, och det uppsökande och förebyggande arbetet ligger still. Också narkomanvårdsbasen ligger på samma nivå som tidigare, trots att den borde byggas ut för ungdomarna.

Fru talman! I utskottsbetänkandet hänvisas till SAMO, som konstaterar att eftervården, alltså efter genomgången behandling, har stora brister eller saknas helt. Jag tror att eftervården har en oerhört stor betydelse, framför allt ur *en* aspekt.

Arbete och bostad är två huvudförutsättningar för rehabilitering. Den insikten har också genomsyrat de senaste årens debatt. Men det finns ytterligare en förutsättning som jag tror är minst lika viktig som arbete och bostad, och det är vänner och andra sociala kontakter. De missbrukare som

Onsdagen den
19 maj 1982

*Åtgärder mot al-
kohol- och narko-
tikamisshuset
m. m.*

jag känner och som inte har klarat sig har alla misslyckats därför att de inte klarat fritiden, den vita sektorn. Den måste fyllas med något meningsfullt. När arbetet är slut för dagen eller inför en helg eller – ännu värre – inför långhelger som jul och påsk, det är då hjälpen behövs. Då är alla socialkontor stängda, och den hjälp som då står till buds är tänkt för mycket akuta och svåra fall, inte till en ensam människa som behöver hjälp på sitt sätt, förebyggande för att klara kommande krissituationer.

Jag besökte psykakuten i Gävle den gångna helgen. Det var mycket nyttigt och lärorikt. I samma lokaler finns också tillnyktringsavdelningen. Det vi diskuterade under nattpasset var bl. a. bristen på eftervård. Det fanns liksom ingen tanke bakom den vård som gavs på psykakuten till männen det handlade om. De fick vila, dusch, tvättning av kläder, viss läkarvård osv., men någon tanke bakom fanns inte. "Honom ser vi nog till kvällen igen", var en kommentar från en skötare, när en av männen gick sin väg på lördagsmorgonen ut i solen – till ensamhet och ångest och förmodligen till sprit eller narkotika.

Jag har i andra debatter pläderat för att vi måste få ett annat sätt att leva och bo – ett mera socialt sätt. Med en annan inriktning på boendet än konsumism och isolering skulle bl. a. dessa människor må mycket bättre. Förutsättningarna för att klara livet skulle i varje fall öka betydligt.

Fru talman! Hittills vidtagna åtgärder för att hejda narkotika- eller alkoholmissbruket har varit otillräckliga, även om man kan skönja en viss förbättring när det gäller alkoholen.

Jag började med att tala om haschet på skolorna och vad det kan leda till och vikten av kommunernas förebyggande insatser för barn och ungdomar. Men det är minst lika viktigt att stora insatser görs för de missbrukare som inte kunnat sluta. Evert Svensson och Karin Söder har talat om antalet behandlingsplatser. Det finns ungefär 440 behandlingsplatser i landet, och vi vet att vi har 10 000–14 000 missbrukare av tung narkotika! Bara det visar att det är ett oerhört gap emellan antalet platser och behovet. Är det så att efterfrågan på platser genom den frivilliga vården ökar, måste man se till att man fyller detta gap, och det måste ske snabbt, så att man kan fånga upp de människor som är beredda att sluta sitt missbruk på frivillig väg, vilket är det bästa.

Jag menar att samhället måste ta ett aktivt ansvar för dessa människor. Behandlingsplatser måste naturligtvis finnas för dem som frivilligt söker vård. För dem som inte söker vård måste samhället också ta ansvar för att förmå dessa människor att sluta med sitt missbruk. Ingen skall ha rätt eller möjlighet att fortsätta sitt missbruk, och ingen skall ha rätt att sälja hasch till våra barn. Samhället måste ta ett aktivt ansvar för detta.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till motion 2096, yrkande 1.

Beträffande yrkande 2 vill jag säga att detta mer än väl tillgodoses i reservation 2 från socialdemokraterna, varför det räcker med att jag i den delen yrkar bifall till reservation 2.

Fru talman! Talarordningen är inte riktigt den alldeles vanliga, och även om jag inte har något annat yrkande än bifall till socialutskottets betänkande, vill jag för att undvika missförstånd tala om att det inte är min uppgift i denna debatt att ta upp de socialdemokratiska reservationerna. Det kommer senare Rune Gustavsson att göra.

Onsdagen den
19 maj 1982

Jag vill bara ta upp några principiella frågor som jag tycker är viktiga i detta betänkande och någonting om de olika områden som blivit föremål för moderata motioner i sammanhanget.

*Åtgärder mot alkohol- och narkotikamissbruket
m. m.*

När propositionen om den nya socialtjänstlagen lades fram av folkparti-regeringen fanns i lagförslaget ingenting om socialtjänstens eventuella ansvar för missbruksvård och förebyggande åtgärder mot missbruk. Detta rättades till under riksdagsbehandlingen, efter motioner från moderata samlingspartiet och centerpartiet. Det skedde, det skall villigt erkännas, med benägen medverkan av propositionsförfattaren. Socialtjänstlagen fick en 11 § om socialnämndens ansvar för att förebygga och motverka missbruk. Jag vill citera en del av den paragrafen:

”Socialnämnden skall genom information till myndigheter, grupper och enskilda och genom uppsökande verksamhet sprida kunskap om skadeverkningar av missbruk och om de hjälpmöjligheter som finns. Nämnden skall även stödja den enskilde missbrukaren och se till att han får den hjälp eller vård som behövs för att komma ifrån missbruket.”

Det här betyder en omsvängning i svensk alkoholpolitik, jämfört med tidigare inställning. Så sent som vid tidpunkten för propositionens framläggande var uppenbarligen, åtminstone inom regeringen, sjukdomsteorin förhärskande. Alkoholism ansågs vara en sjukdom som angick sjukvården och den sjuke själv. Den berörde inte oss andra, dvs. grannar, vänner, arbetskamrater eller sociala myndigheter och tjänstemän. Här har således en omsvängning skett.

Inte minst måste man betona socialtjänstens ansvar när det gäller de tidiga insatserna. I den proposition som vi nu behandlar tas upp ett resonemang om vikten av tidiga insatser. Men när man kommer dithän att man skall föreslå konkreta åtgärder för tidiga insatser, är förslagen mycket blygsamma. Fantasin har inte räckt längre än till ett förslag om 600 000 kr. för att bekosta konferenser för personal inom öppenvården.

Utskottet har inte haft något att erinra mot personalkonferenserna. Förvisso får man inte mycket för 600 000 kr. – detta sagt med tanke på hur dyrt det är att anordna konferenser av det slaget.

Med motion 2239 vill jag emellertid principiellt hävda att verkligt tidiga insatser i stället skall göras framför allt inom socialtjänstens ram och i samarbete med familjen, arbetsplatsen, företagshälsovården, arbetskamraterna och med socialtjänstens egna resurser, innan medicinska skadeverkningar och social utslagning är ett faktum. Jag vill därför att anslaget i stället i någon mån utgår till sådana försöksprojekt.

Utskottet har ansett penningssumman vara för liten att dela på. Man har gjort det principiellt viktiga uttalandet, i enlighet med motionen, att

Onsdagen den
19 maj 1982

*Åtgärder mot alkohol- och narkotikamissbruket
m. m.*

socialtjänstens ansvar för de verkligt tidiga insatserna bör betonas och att det inte bara gäller förebyggande och upplysande verksamhet utan också individuella insatser för att stödja missbrukare i ett tidigt skede. Det skall ske i samarbete med dem som finns i missbrukarens omedelbara närhet. – Jag är tacksam för detta uttalande.

Blenda Littmarck och jag har också i motionen knutit an till riksrevisionsverkets rapport och granskning av den bristande samordningen beträffande samhällets resurser för upplysningsverksamhet och informationskampanjer på alkoholområdet. Vi är emellertid nöjda med det ställningstagande utskottet här har gjort. Vi avvaktar den remissbehandling och den beredning av riksrevisionsverkets förslag som nu är på gång och hoppas på en proposition så småningom, där man ger utrymme för en bättre användning av de medel som utgår och förhindrar dubbelanslag – att det på olika sätt ges anslag från olika myndigheter som inte vet av varandra.

Det kan anmärkas att socialdemokraterna har ställt upp för att avvakta riksrevisionsverkets beredning av de här frågorna och regeringens förslag i anslutning till dem, utom på en enda punkt där man har reserverat sig. Det gäller pengar till de fackliga organisationernas kamratstödande verksamhet. Jag tycker nog att det är synd att man här inte vågar avvakta den beredning som skall ske. Det ger nästan anledning att förmoda att socialdemokraterna är rädda för att verksamheten i så fall inte skulle få något stöd. Det kan nästan uppfattas som om det gällde någonting som inte skulle vara behjärtansvärt. Tror man på verksamheten, kan man naturligtvis med tillförsikt se an den granskning av frågan som skall göras.

Jag kan inte låta bli att något polemisera mot Evert Svensson. Tyvärr är han inte riktigt renhårig i debatten. Han talar här bl. a. om skatteutskottets avstyrkande när det gäller krav på fler narkotikahundar. Det lät på hans inlägg som om det var Evert Svensson eller hans partikamrater som här hade fått avslag på ett yrkande. Jag vill bara tala om att det var Evert Svenssons bänkkamrat, moderaten Siri Häggmark, som tillsammans med Blenda Littmarck hade skrivit motionen om narkotikahundarna. Denna motion avstyrktes tyvärr av skatteutskottet och avslogs enhälligt av riksdagen. Vi hoppas kunna återkomma med denna fråga.

Det var likaså Siri Häggmark som tillsammans med mig tog upp problemen för behandlingshemmet Daytop Ribbingelund. Socialdemokraterna har icke med ett ord nämnt Daytop i sin motion eller reservation. Men nu har tidningarna skrivit om Daytop, och då är Daytop intressant även för Evert Svensson.

Jag vill också försöka reda ut begreppen när det gäller de möjligheter som fortfarande finns att ge anslag till Daytop Ribbingelund.

Siri Häggmark och jag har i vår motion pekat på det anslag på 80 milj. kr. för utvecklingsinsatser som finns reserverat och som inte skall fördelas förrän vid slutgiltiga förhandlingar före årsskiftet. Det finns alltså fortfarande möjligheter för statens förhandlingsnämnd och huvudmännen att i dessa förhandlingar, åtminstone temporärt, tillgodose medelsbehoven för Daytop Ribbingelund. Det var det som vi ville åstadkomma med vår motion. Vi

måste dock respektera det principiella uttalande som utskottet gör, och som även Evert Svensson står bakom, nämligen att vi i riksdagen av principiella skäl inte brukar utpeka vissa enskilda institutioner före andra. Det är de prioriterande och handläggande myndigheternas sak att göra detta. Men det finns alltså fortfarande möjligheter att med medel ur dessa 80 milj. kr. tillfälligt hjälpa Daytop.

Dessutom är det, som utskottet har påpekat, fritt fram för kommunerna att belägga vårdplatser vid Daytop Ribbingelund och på det sättet få del av det allmänna statsbidrag för vård vid institutioner som utgår till kommunerna för att de skall kunna betala vårdplatser.

Här tar Evert Svensson upp Ulf Adelsohns möjligheter att påverka frågan. Ulf Adelsohn har naturligtvis alla möjligheter att opinionsmässigt, genom sina partikamrater i riksdagen och via sina förbindelser med socialdepartementet påverka frågan under den tid som är kvar till dess de 80 miljonerna slutgiltigt skall användas. En som däremot har verkligt konkreta möjligheter att påverka verksamheten vid Daytop Ribbingelund är socialborgarrådet Mats Hulth. Han kan mycket väl låta Stockholms kommun använda platser vid Daytop och därmed få del av den fjärdedel av statsbidraget som utgår till vård vid institutioner.

Den typ av verksamhet som bedrivs vid denna institution är värd all stöd. Det finns emellertid många andra institutioner som också är värda stöd i sitt arbete. Jag tycker att vi med förtroende kan överlåta åt de myndigheter som på olika nivåer skall prioritera mellan olika verksamheter och åt dem som har möjlighet att använda detta hem att se till att verksamheten där kan fortsätta.

Anf. 11 EVERT SVENSSON (s) replik:

Fru talman! Anita Bråkenhielm sade att jag var ohederlig. Jag hade nästan en känsla av att hon tyckte att hon tog i för litet och att hon skulle ha använt ett ännu kraftigare ord, men även ohederlig är ett kraftigt ord. Och jag eftersträvar inte att vara ohederlig.

Man kan ibland göra misstag, men i detta fall har jag inte sagt fel. I vår motion 2246 säger vi nämligen på s. 17: "Det finns flera andra angelägna projekt – t. ex. Day-top, Reslöv och Örträsk – –." Vi har anført dessa som exempel. Vi är ju, precis som fru Bråkenhielm, medvetna om att riksdagen inte kan peka ut särskilda anstalter. Jag har tagit upp Daytop, därför att man där befinner sig i en krissituation. Fru Söder, som företräder den verkställande myndigheten i vårt land, kan göra sådana här uttalanden, och hon har sagt att det finns pengar. Nu brer också Anita Bråkenhielm på och säger att det finns pengar. Vad Stockholms kommun har sagt – enhälligt, förmodar jag – är att det inte finns utrymme så länge staten inte går in med anordningsbidrag, dvs. inte driftbidrag. Det är den vanliga kopplingen mellan stat och kommun när det gäller hur de ger stöd i sådana här avseenden. Efter dessa uttalanden hoppas jag ändå att de här möjligheterna finns.

Nr 153

Onsdagen den
19 maj 1982

Åtgärder mot alkohol- och narkotikamissbruket m. m.

Onsdagen den
19 maj 1982

Åtgärder mot alkohol- och narkotikamissbruket m. m.

Vi socialdemokrater har alltså tagit med fler anstalter, som också Inga Lantz var inne på. Därför kvarstår naturligtvis vårt krav på bifall till den reservation som avser denna del.

Jag vill också ta upp den andra punkten som fru Bråkenhielm var inne på, nämligen A-nämnden. Vi har nu under några år gett ett anslag till den kamratstödjande verksamheten. Det finns ingen anledning att pröva det anslaget vidare, utan det kan vi bevilja omedelbart. Vad vi däremot behöver pröva är bidragsgivningen i stort och samordningen av denna. A-nämnden är en bidragsgivare, och det finns även andra. Den frågan bör vi alltså pröva, och vi får återkomma till den.

Jag vill bara tillägga att A-nämndens mest väsentliga uppgift inte är att dela ut bidrag, utan dess huvudsakliga uppgift är att initiera en alkoholpolitik och lägga fram förslag i det avseendet. Jag hoppas att A-nämnden får ha den uppgiften. Men förslaget från Siri Häggmark och Anita Bråkenhielm är att A-nämnden skall avskaffas, och det motsätter jag mig.

Anf. 12 ANITA BRÅKENHIELM (m) replik:

Fru talman! Vi får reda ut begreppen här. Jag sade inte att Evert Svensson var ohederlig. Jag sade att han inte var riktigt renhårig, och det står jag för.

Jag ber om ursäkt för att jag sade att Daytop inte nämns i den socialdemokratiska motionen – jag hade den inte framför mig. Men Daytop nämns icke i reservationen. Jag vidhåller att ett bifall till den socialdemokratiska reservationen på intet sätt automatiskt ger några pengar till Daytop Ribbingelund. Det är fortfarande de prioriterande myndigheterna som bestämmer vilka institutioner som skall få bidrag och inte.

Det är kanske på sin plats med ett litet klargörande, eftersom även utskottets egna representanter har missförstått vad som står i vårt betänkande angående de här olika typerna av bidrag. Socialministern kunde inte heller i hastigheten hitta vad som står på s. 11 om fördelningen av olika typer av bidrag. Det står att "bidrag till anordnande av behandlingshem redan är 'fulltecknade' ". Men det är inte samma medel som de 80 miljoner som skall utgå till upprustnings- och utvecklingsbidrag. De pengarna är nämligen inte fulltecknade. Detta kan tyvärr missförstås, och därför tycker jag att det är viktigt att klargöra att det är fråga om olika pengar.

Anf. 13 EVERT SVENSSON (s) replik:

Fru talman! Jag hade uppskattat om fru Bråkenhielm hade sagt att jag var renhårig.

Anf. 14 ANITA BRÅKENHIELM (m) replik:

Fru talman! Det skall jag säga, Evert Svensson, den dag jag verkligen känner det så i en debatt.

Anf. 15 RUNE GUSTAVSSON (c):

Fru talman! Det är ungefär fem år sedan vi antog den alkoholpolitiska propositionen och lade fast riktlinjerna för alkoholpolitiken. Den grundläggande målsättningen i den var att minska totalkonsumtionen för att komma till rätta med alkoholens skadeverkningar och de problem som förorsakas enskilda och samhället.

Evert Svensson sade att det kom en proposition som inte var mycket värd. Det är inte riktigt renhårigt, Evert Svensson! Men jag förstår att Evert Svensson inte kan dölja sin grämlse över att den propositionen signerades av en centerpartistisk socialminister och icke av en socialdemokratisk. Nåväl, Evert Svensson tog tillbaka allt detta i sitt anförande. Evert Svensson radade nämligen upp en mängd exempel på vad som skett under de här fem åren. Men, Evert Svensson, det är ju resultatet av den alkoholpolitik som vi lade fast här i riksdagen 1977 – alltså ett samlat alkoholpolitiskt program. Folkrorelserna knöt vi till alkoholnämnden, där Evert Svensson sitter. Nämnden fick i uppgift att arbeta med det. Det var, som Evert Svensson sade, en signal till folkrorelserna. Det var en medveten strävan den gången att bredda aktiviteterna och få något av en samlad folkrorelse mot alkoholmissbruket. Vi gav pengar till olika projekt, och alkoholnämnden fick i uppgift att följa utvecklingen och initiera fortsatta insatser.

Under åren som har gått har det skett en uppföljning av den alkoholpolitiska propositionen. Jag kan tala om för Evert Svensson, om han lyssnar, att jag har träffat många ledande inom nykterhetsrörelsen som givit mig ett erkännande för denna proposition – framträdande socialdemokrater som har sett detta ur nykterhetspolitisk synpunkt. Jag tycker att det inte finns någon anledning att komma med sådana här stick som Evert Svensson gjorde, för Evert Svensson vet lika väl som jag att alkoholpolitiken, bl. a. på grund av långt utredningsarbete, hade legat i träda i tio år.

Socialdemokraterna har följt upp detta med motioner. Jag vill gärna säga att Evert Svensson i fråga om att påverka regeringen har haft betydligt större framgång med att påverka icke-socialdemokratiska regeringar än han haft att påverka den socialdemokratiska regeringen. Där lyckades sannerligen inte Evert Svensson.

För fyra år sedan antog vi en proposition som gällde narkotika. I enighet lade vi den gången fast målsättningen, nämligen att samhället icke kan acceptera någon form av narkotikabruk som inte är medicinskt betingad. Det gällde även där att följa upp detta.

Det påstås ibland i massmedia att politikerna inte gör någonting. Därför tycker jag att det borde redovisas också vad som görs. Men det skall följas upp i landet av varje enskild, om vi skall lyckas. Om vi blickar tillbaka litet och ställer oss frågan vad som har hänt under de här fyra fem åren, finner vi att det ändå skett en hel del, trots att föret så att säga var ganska trögt i början. Det har skett förbättringar beträffande alkoholkonsumtionen. Vi har fått en minskning av totalkonsumtionen. Nu måste vi arbeta på att den utvecklingen skall fortsätta. Vi kan säga att situationen bland ungdomen också blivit bättre. Det har blivit en ökad medvetenhet om alkoholens och

Nr 153

Onsdagen den
19 maj 1982

*Åtgärder mot alkohol- och narkotikamissbruket
m. m.*

Onsdagen den
19 maj 1982

*Åtgärder mot al-
kohol- och narko-
tikamissbruket
m. m.*

narkotikans skadeverkningar. Det har blivit en växande avsky mot narkotikan.

Men arbetet måste fortsätta på bred front. Efter den för verksamheten så förlamande debatt som fördes för fyra fem år sedan och som helt upptogs först av frågan om tvång eller inte tvång i socialvården och sedan av frågan om antalet vårdplatser har vi nu fått en bredare och mer positiv debatt. Arbetet måste som sagt fortsätta på bred front, och låt mig peka på tre områden som vart och ett på sitt sätt är viktigt och nödvändigt.

Det första området gäller kampen mot langarna – både små- och storlangare. Det gäller straffsatserna för langarna, knarket på fängelserna och åtgärder där. Jag vill påminna om de snyftreportage som förekom i kvällspressen, då vi började med visitering av besökande på fängelserna. Vi vet ju hur knarket kommer dit. Det gäller hårdare permissionsregler för de grova narkotikabrottslingarna.

Nästa område är vården och rehabiliteringen. Där är det inte bara fråga om antalet vårdplatser, utan det är också fråga om ett bättre vårdinnehåll. Detta har blivit bättre och bättre, men det har också funnits väldigt mycket av flummighet i narkomanvården. Det måste ställas krav också på dem som vårdas. Vi bör föra in den fysiska träningen liksom många andra aktiviteter i vårdarbetet. Därför är det viktigt att få fram nya vårdmodeller som kan prövas, så att vi får fram det bästa resultatet.

Frågan om de förebyggande åtgärderna har på senare tid tagits upp i debatten på ett positivt sätt. Detta är ju ändå den stora och viktiga frågan, för tro inte att vi vårdar bort det här problemet! Vi klarar det inte genom isolerade åtgärder, även om vi sätter in aldrig så många poliser och aldrig så många tullare. Det är det förebyggande arbetet som är särskilt betydelsefullt. Det gäller att se till att det inte blir någon efterfrågan på knark. I det arbetet ingår information över ett brett fält.

Det är väldigt viktigt att det finns en balans i informationsflödet och en samordning av detta. Jag träffade en skolklass för en tid sedan och tog då upp den här frågan. Dessa skolungdomar sade då: Det får inte bli för mycket av information, så att vi inte orkar smälta den. Jag menar att det är så oerhört viktigt med information på det här området, att sådan information skall ingå i den ordinarie undervisningen i skolorna.

Sedan har vi frågan om föräldrarnas insatser och attityder. Det är ett stort och djupt problem, för vi vet att 20–25 % av barnen i de lägsta åldrarna behöver psykiatrisk hjälp i dag. Det finns områden här i Stockholm där enligt uppgift 39 % av barnen behöver psykiatrisk hjälp. Där finns det en stor riskgrupp. De här problemen har vi också att ta itu med. Det behövs samarbete föräldrar–skola–socialvård–organisationer–polis för att komma till rätta med de här problemen.

Men det räcker inte med bara information till barn och ungdom – det finns risk för att vi får en haschglorifiering här i landet, och där är det de äldre, vuxengenerationen, som det gäller. Det ordnas haschparties osv. Man har rätt att kräva att varje vuxen människa i dag har klart för sig haschets

skadeverkningar, att bruket av hasch leder till att man underhåller längre och att det leder till kriminalitet och brottslighet.

De internationella insatserna har tagits upp i flera motioner.

Vi har i utskottsbetänkandet redovisat vad som skett och vad som är i gång. Karin Söder har tidigare nämnt vad som skett inom Nordiska rådets ministerråd. Jag kan säga att det glädjande nog var en stor enighet kring dessa frågor vid Nordiska rådets session i Helsingfors i mars månad. Vi antog där ett medlemsförslag. Visserligen var det åtta av de 72 delegaterna som inte ställde upp på det, men medlemsförslaget antogs med 64 röster. Det innebär att man lade fast för hela Norden samma målsättning som vi lade fast i Sverige för fyra år sedan, nämligen att vi inte kan acceptera någon form av narkotikabruk som inte är medicinskt betingad.

Man uttalade att vi måste ha ett ökat samarbete mellan tullen och polisen och att vi måste få en samordning av straffsatserna. Jag tycker att det är oerhört värdefullt att vi fått detta ökade samarbete inom Nordiska rådet.

Karin Söder nämnde bland de insatser som gjorts drogfria rockgalor o. d. Jag var i Göteborg i måndags kväll på ett möte där man diskuterade knark. En person i salen ställde frågan till polisen: Har ni någon särskild beredskap inför den stora rockgalan med Rolling Stones. Vi vet att sådana rockgalor inte är helt fria från knark, och man räknar med en mycket stor uppslutning från hela Europa. Man frågade polisen: Har ni någon beredskap för detta, så att ni kan lösa de problem som uppstår? Man var förvånad över att det över huvud taget hade getts tillstånd till denna rockgala. Det var sådana saker man var intresserad av. Vad kan hända?

Jag vet inte om ni har uppmärksammat detta inom departementet?

Får jag till slut säga några ord om de reservationer som fogats till socialutskottets betänkande.

Reservation 1 av socialdemokraterna gäller bidragen till anordnande av vårdanstalter och inackorderingshem. Det har framgått här tidigare att det ändå har skett en väsentlig utbyggnad under den tid då de borgerliga regeringarna har suttit och haft ansvaret för detta. Därtill kommer familjevården, som jag ser som en mycket viktig del. Naturligtvis kräver situationen en ökad utbyggnad, men det gäller också att på bästa sätt se till att vi tar till vara och utnyttjar de samlade vårdresurserna. Det är en fråga om att finna de bästa vårdformerna. Jag ser det förändrade huvudmannaskapet som en väldigt viktig del, då vi samlat kan utnyttja vårdresurserna på bästa sätt.

Enligt uppgift finns det i dag ett stort antal utnyttjade platser vid olika vårdinstitutioner, samtidigt som många människor har behov av en kvalificerad vård. Vi måste naturligtvis ställa kravet på dem som har det sociala ansvaret i kommunerna att de ser till att lagen om vård av missbrukare tillämpas i enlighet med riksdagens intentioner och att de vårdresurser vi har verkligen används för att hjälpa de människor som har behov av vård.

Det nya huvudmannaskapet innebär, som utskottet har sagt, en förändring i institutionsstrukturen. Det blir kommunerna eller landstingen som har att

Onsdagen den
19 maj 1982

*Åtgärder mot alkohol- och narkotikamissbruket
m. m.*

avgöra behovet av olika typer av vårdplatser och därmed också göra den bästa avvägningen när det gäller fördelningen av platser till de olika vårdformerna. Därför har vi i utskottet sagt att man bör undvika att rubba förutsättningarna för de avtal som ingåtts mellan staten och huvudmännen. Om man ändrar på detta, kan det leda till vissa konsekvenser för institutionsplaneringen.

Jag yrkar därför avslag på reservation 1.

I reservation 2, beträffande medelsanvisning till Bidrag till organisationer m. m., begär socialdemokraterna 2 milj. kr. i ökat anslag. Vi säger att anslaget har höjts i förhållande till innevarande års budget. Betydelsen av frivilligorganisationernas insats torde det inte råda några delade meningar om. Men, Evert Svensson, det är inte så särskilt länge sedan vi i utskottet diskuterade anslag till bl. a. Lewi Pethrus stiftelse, RIA-verksamheten. Det var inte så positivt tidigare.

Samhället behöver dessa verksamheter, som viktiga komplement, för de bygger på frivilliga insatser. De ger som sagt ett värdefullt komplement till samhällets arbete. Utskottet har dock inte ansett sig kunna gå längre när det gäller anslagets storlek än vad som har föreslagits.

Jag yrkar därför avslag på reservation 2.

I reservation 3 begär socialdemokraterna ett nytt förslagsanslag för socialt arbete och information i arbetslivet. Jag måste säga att jag är mycket förvånad över denna reservation med tanke på att riksrevisionsverket i sin revisionsrapport uttalat, att om de fackliga organisationerna även i fortsättningen skall ges stöd till fackligt socialt arbete, bör detta ges genom särskilt bidrag i statsbudgeten, exempelvis genom en särskild punkt under J 8. Om detta genomförs, säger riksrevisionsverket, bör det innebära att de fackliga organisationerna i fortsättningen inte längre blir berättigade att söka alkoholinformationsmedel för denna typ av verksamhet.

När nu riksrevisionsverkets rapport har gått ut på remiss till ett stort antal organisationer, bl. a. de fackliga huvudorganisationerna, är det väl ändå rimligt, Evert Svensson, att precis på samma sätt som man brukar göra avvakta remissutfallet? Det är vad vi har sagt i utskottet.

Därför yrkar jag avslag på reservation 3.

Reservation 4 gäller principerna för alkohol- och droginformation. I propositionen sägs att ett ställningstagande till detta torde bli aktuellt nästa budgetår, på grundval av den översyn som har skett. Utskottets majoritet menar att därför bör frågan om en eventuell permanentning av de nuvarande försöksverksamheterna, liksom frågan om ytterligare medel till alkoholnämnderna att fördela, anstå i avvaktan på ett heltäckande förslag om utformningen av statens stöd till alkohol- och droginformation.

Fru talman! Med dessa kommentarer till reservationerna och till utskottens behandling ber jag att få yrka avslag på samtliga reservationer och bifall till utskottens hemställan.

Anf. 16 EVERT SVENSSON (s) replik:

Fru talman! Anita Bråkenhielm har privat gjort mig uppmärksam på att jag inte nämnde att bl. a. Siri Häggmark var medmotionär när det gäller narkotikahundarna. Jag ber att få reparera den skadan. Om renhårigheten hängde på detta enkla misstag, tycker jag att vi kan gå vidare.

Men jag kan fortsätta. Anita Bråkenhielm sade inte någonting om att vi har begärt 14 hundar.

Anf. 17 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag får meddela att den medgivna repliken gäller Rune Gustavssons anförande.

Anf. 18 EVERT SVENSSON (s) replik:

Fru talman! Det är det jag skall gå in på nu. Men jag kunde inte låta bli att först göra denna kommentar.

När det gäller satsningen på alkohol- och narkotikapolitiken – framför allt alkoholpolitiken, för det var den 1977 års proposition gällde – vidhåller jag att det var ett avstamp, men propositionen innehöll inte särskilt mycket. Jag vet inte om vi skall diskutera den saken mycket mer. Det låg ändå ett mer än tioårigt utredningsarbete bakom. Det var det som var orsaken till att inte så mycket hände, och att det sedan kunde komma en proposition. Socialministern vid det tillfället, Rune Gustavsson, satte punkt efter den utredning som var gjord. Jag vidhåller som sagt att den i och för sig var dålig, men den var ett avstamp.

Det som har hänt efteråt, och som är oerhört positivt, är de ändrade attityder som vuxit fram i samhället. Det är det som är värdefullt, och som gör att vi nu som politiker både på regeringssidan och på oppositionssidan kan handla. Allt talar för att det har skett en väsentlig förändring i attitydfrågan. Det bådär gott för framtiden. Förändringen har t. ex. märkts i en utredning gällande föräldrarnas attityder när det gäller längningen till sina ungdomar. Där var ganska släppt tidigare, men det har skett en förbättring.

När det gäller reservationerna tror jag att vi kan lämna den punkten med att bara säga att det helt enkelt är fråga om pengar. Jag kan inte tänka mig att Rune Gustavsson har någonting emot sakinnehållet i någon av reservationerna, utan ni har inte ansett att ni har pengar till det här ofantligt värdefulla arbetet.

Anf. 19 INGA LANTZ (vpk) replik:

Fru talman! Rune Gustavsson var väldigt ivrig i sitt anförande, tyckte jag. Han tog upp vad som hade hänt och allt som hade blivit bättre. Men det är faktiskt så att problemen har växt. Problemen är mer omfattande och även svårare nu än tidigare.

Det vilar ett väldigt tungt ansvar på kommunerna i den här frågan. Med den nya socialtjänstlagen accentueras det ännu mer. Kommunerna skall klara ett förebyggande arbete, och de skall klara ett vårdarbete på olika nivåer. Resurserna har aldrig räckt till ute i kommunerna, skulle jag vilja

påstå, för att verksamheten skulle kunna drivas på ett riktigt sätt, med förebyggande arbete och en direkt insats i vården. Med den ekonomi som kommunerna nu har, till följd av regeringens urholkning, kommer kommunerna inte att klara detta. Jag skulle vilja fråga, eftersom jag tyckte att det fanns en så trosvisst inställning i Rune Gustavssons anförande: Hur skall kommunerna, personellt, ekonomiskt osv., klara det tunga uppdraget att både arbeta förebyggande och klara vårdarbetet på de olika nivåer som nu måste ske?

Anf. 20 RUNE GUSTAVSSON (c) replik:

Fru talman! Det blev inte mycket kvar av Evert Svenssons kritik. Vi skall inte diskutera det mer, utan bara konstatera att det ändå har skett någonting sedan 1977. Man har följt upp den målsättning som vi i stort sett var eniga om den gången.

Det är riktigt, och det har jag också framhållit, att för att man skall kunna åstadkomma resultat måste människorna förstå och komma underfund med att problemen finns. För ett antal år sedan ryggade man bara tillbaka och menade: Ni överdriver, de problemen finns inte. Det är denna attitydförändring som är det positiva i dag, man har fått en helt annan inställning till de här frågorna. Då har vi större förutsättningar att arbeta vidare.

Men, Evert Svensson, den attitydpåverkan hade genom information kunnat ske betydligt effektivare redan tidigare. Vi hade inte behövt avvakta den alkoholpolitiska utredningen – som tog mycket lång tid – för att jobba med det.

Reservationerna handlar om pengar, sägs det. Men reservationerna 3 och 4 rör sig också om principer. Vi säger: Låt oss vänta till dess vi får de förslag som nu remissbehandlas, så att vi kan få ett heltäckande program. I övrigt kan jag säga att jag mycket gärna skulle vilja vara med och satsa ännu mera pengar. Vi har diskuterat det mycket. Evert Svensson, men det är inte bara fråga om pengar. Våra folkrörelser är ideella organisationer, där det görs personliga insatser. Det som görs där är inte bara beroende av pengar utan också av den personliga insatsen. Den inställningen måste då in i hela vårt samhällsarbete, att den insats jag själv gör, den attityd jag själv har till de här problemen och till mina medmänniskor, har stor betydelse.

Hur skall kommunerna klara det här arbetet, frågar Inga Lantz. Det förändrade huvudmannaskapet innebär att kommunerna också i fortsättningen får statliga medel. Och jag tror att mycket information kan åstadkommas med de medel som redan i dag utgår. Det gäller att samordna arbetet med bl. a. skolorna, precis som Inga Lantz sade. Jag tycker att Inga Lantz gjorde en mycket bra redovisning av samarbetsformerna, och jag instämmer helt i det hon där sade.

Anf. 21 INGA LANTZ (vpk) replik:

Fru talman! Pengar är inget problem, och det är inte bara fråga om pengar, säger Rune Gustavsson. Men kommunerna måste faktiskt ges resurser för att kunna fullgöra sina åligganden och ta det viktiga ansvar som de nu har fått.

Det sker direkta och indirekta nedskärningar ute i kommunerna på alla nivåer, och också det sociala området drabbas mycket hårt. Och de som är sämst ställda är ofta de människor som vi talar om i dag.

Resurserna kan samutnyttjas och arbetet kan samordnas, säger Rune Gustavsson. Ja visst, men vi måste också organisera upp arbetet så som jag skisserade i mitt inledningsanförande. Det behövs konkreta tjänster ute i kommunerna för att man skall klara en uppsökande verksamhet, ett arbete med de ungdomar som finns i riskzonen osv. Och för detta finns inte medel ute i kommunerna.

Som jag sade i mitt inledningsanförande finns det exempelvis i min egen kommun och i mitt eget bostadsområde, där de här problemen är svåra, inte resurser. Man skär ned, man underlåter att bygga ut, man underlåter att tillmötesgå det växande behovet. I och med detta är det alltså en direkt nedskärning:

Vi har faktiskt ett mycket stort och omfattande missbruk av narkotika, vi har ett stort och omfattande alkoholmissbruk och vi har ett begynnande, förödande stort missbruk på våra skolor. Som jag sade har i min skola bara hälften av barnen undgått att bli utsatta för försäljningsförsök avseende narkotika. Andra siffror visar att 14 % av eleverna i min skola har rökt hasch tio gånger under en månad, och 25 av eleverna i skolan har använt annan narkotika än hasch. Det är klara siffror!

För att tackla det här problemet hjälper det inte med vackra ord. Det behövs resurser i form av tjänster, människor som kan greppa problemen direkt ute på skolorna – i samarbete med folkrörelser, föräldrar osv. Men det behövs faktiskt pengar till att organisera och sätta i gång en motoffensiv, en front, en kamp. Det är alltså vad det handlar om, och pengarna till det finns tyvärr inte ute i kommunerna i dag.

Anf. 22 GERTRUD SIGURDSEN (s):

Fru talman! Vi är besvikna på politikerna, sade polisen i en TV-film om narkotikabekämpning. Det är inget politiskt parti som har ett narkotikapolitiskt program, sade producenten till TV-filmen.

I Allan Rubins i pressen mycket omdebatterade bok *Inget är som drogen* framkommer på slutet ett nödrop till politikerna: "Nu behöver vi dem", säger han. Han skriver vidare: "Allt diffust politikerorande i allmänna ordalag, eller hänvisning till tillsatta utredningar eller utskottsarbete, måste avfärdas. --- Vad det gäller är att --- bygga upp en folkrörelse i kampen mot drogen – ett samarbete mellan politiker, polis och medborgare."

Låt mig börja med att säga att socialdemokraterna har ett narkotikapolitiskt program. Målet är ett samhälle fritt från narkotika. Programmets huvudpunkter är i telegramstil följande:

Vi måste stoppa narkotikan vid gränsen

Vi vill förstärka tullens resurser för att bekämpa narkotikasmuggling:

- 20 nya tjänster för effektivare gränskontroll
- sex nya narkotikahundar till tullen
- bättre spaningsregister

Nr 153

Onsdagen den
19 maj 1982

*Åtgärder mot alkohol- och narkotikamissbruket
m. m.*

Onsdagen den
19 maj 1982

*Åtgärder mot alkohol- och narkotikamissbruket
m. m.*

Vi måste få fler narkotikapoliser

Vi har föreslagit 225 nya poliser på tre år för:

- utbyggnad av de särskilda narkotikarotlarna
- ökade insatser mot ekonomisk och organiserad brottslighet
- fler kvarterspoliser
- extra spaningsutrustning
- 10 nya narkotikahundar

Vi måste stoppa missbruket i skolorna

Information om alkohol- och narkotikafrågorna ges en framskjuten plats i skolan.

Vi måste stoppa narkotikan i arbetslivet

Vi vill ge stöd till socialt arbete och information i arbetslivet, det som kallas kamratstödande verksamhet. De som av en viss partiledare har betecknats som kravmaskiner gör ett utmärkt arbete på det här området.

Vi måste ge stöd till drogfri verksamhet

Pengarna skall användas till information och fritidsverksamhet i folkrörelse regi, bl. a. för att arrangera drogfri, icke-kommersiell nöjesverksamhet.

Vi måste stödja det internationella samarbetet

Stöd till internationell verksamhet genom FN:s narkotikafond, bl. a. för att stoppa den illegala odlingen av opium i Pakistan, Laos och Afghanistan.

Vi måste få fler behandlingshem

Vi kräver 80 nya platser i behandlingshem för narkotikamissbrukare.

Vi måste satsa på rehabilitering

Rehabiliteringsinsatser för missbrukare genom satsning på folkrörelseanknuten verksamhet.

Dessa åtgärder på sammanlagt 37 milj. kr. är en god början i kampen mot det växande missbruket. En del av dessa förslag skall vi ta ställning till i dag.

Till detta skall självfallet läggas våra krav på mer målmedvetna satsningar på arbete och bostäder till ungdomen. Man måste på bred front söka finna de bakomliggande orsakerna till missbruket.

Jag tror man kan säga att det i dag finns en omfattande vetenskapligt dokumenterad kunskap om drogens medicinska, psykologiska och sociala effekter. Vad som saknas är en helhetsbild, kanske beroende på att det råder en viss osäkerhet om hur vi skall behandla narkotikaberoende människor. Samtidigt som den vetenskapliga dokumentationen finns råder en stor okunnighet bland föräldrar, lärare, ungdomsledare och kanske också politiker om förekomsten av drogmissbruk. Man talar om att vi i dag har 10 000–14 000 personer med tungt narkotikamissbruk. Men hur många haschmissbrukare har vi? Och hur är det – tar vi inte litet för lätt på haschmissbruket? Man hör sällan talas om psykosrisk, personlighetsskador och beroenderisker när det gäller haschet eller cannabisen.

Jag har med glädje noterat att både Karin Söder, Inga Lantz och Rune Gustavsson har uttalat farhågor för den kanske smygande utbredning av

cannabissmissbruk som äger rum i vårt land. Popmusiken förhållig har schet, och den kultur som följer i dess spår präglas av de hallucinationseffekter som drogen ger. Vi behöver bara titta på skivomslagen i skivaffärerna. Eller kanske vi inte behöver gå så långt – vi kan titta på våra egna ungdomars skivor. Jag tror man kan säga att den drogframkallade gemenskapen utvecklar sin egen kultur. Mycket få talar om haschproblemets omfattning. Det är oroande om vi inte upptäcker dimensionen av vad som håller på att ske runt omkring oss – att en generation löper risk att gå under utan att det uppmärksammas i tid.

Det har i debatten i dag talats om vem som är renhårig eller inte renhårig. Låt oss vara renhåriga mot varandra och erkänna att det här är ett oerhört svårt problem att bemästra. Det finns inga raka rör till en lösning.

Bygga upp en folkrörelse är Allan Rubins förslag. Till det vill jag säga att det här i landet är fullt av folkrörelser, och de borde ta som sin främsta uppgift att skapa alternativ till drogkulturen, att skapa en varm och mänsklig gemenskap för både ungdom och vuxna. Ett medmänskligt engagemang måste till. Hos alla människor finns en grund för ett engagemang i någonting. Det må gälla idrott, politik, religion, hobbyverksamhet av något slag, musik, teater eller något annat. Det gäller för våra folkrörelser att fånga upp detta intresse hos människorna. Kanske vi måste bekväma oss till att gå ut bland människorna och försöka få dem med i den här gemenskapen.

Det är rätt som sägs: Vi behöver inga fler utredningar i kampen mot narkotikan. Vi behöver handling – eller action för att använda ungdomens egen vokabulär. Vi behöver insatser på många områden. Vi behöver inte minst stimulera våra idéburna folkrörelser att ställa upp och skapa ett alternativ till drogkulturen. Det är en utmaning som vi måste anta. Det är en skam för ett rikt välfärdssamhälle att narkotikan har fått så starkt fotfäste som den har. Vi måste på alla fronter bekämpa dess framfart. Vi har alla ett ansvar.

Jag vill sluta med ett tänkespråk: Det åligger dig icke att slutföra verket, men du får icke undandra dig din del!

I detta anförande instämde Lilly Hansson (s).

Anf. 23 RUNE GUSTAVSSON (c) replik:

Fru talman! Jag skall inte argumentera mot Gertrud Sigurdsen. Det är sant att riksdagspartierna är eniga i dessa frågor. När Gertrud Sigurdsen hänvisar till Allan Rubins bok och säger att vi behöver bygga upp en folkrörelse mot drogerna, har jag samma uppfattning. För fyra fem år sedan framhöll jag i ett föredrag att vi måste skapa ett engagemang och något av en folkrörelse. En kvällstidning ställde då frågan till fem personer: Tror ni på Rune Gustavssons idé om att bilda en ny förening? Nej, det gjorde de inte. Varje enskild individ skall ställa upp. Våra folkrörelser bygger på det egna initiativet och vad vi själva kan ge. Detta måste vi aktivisera ytterligare.

År 1977 – jag kommer tillbaka till detta – fattade vi beslut om alkoholpolitiken och knöt den alkoholpolitiska nämnden till socialstyrelsen.

Onsdagen den
19 maj 1982

*Åtgärder mot alkohol- och narkotikamissbruket
m. m.*

Folkrörelserna var representerade i nämnden. Jag hade då den uppfattningen – och jag trodde litet för mycket på den – att folkrörelserepresentanterna i alkoholpolitiska nämnden skulle via sina organisationer ut i minsta led verkligen försöka skapa aktivitet kring dessa frågor. Men medvetenheten har ökat, och därför är det viktigt att vi kan få en ökad aktivitet. Måhända morgondagen kan innebära en kraftsamling också mot drogerna.

Gertrud Sigurdsen tog upp frågan om TV, och vi blev beskyllda för att ingenting göra och för att inte ha något program, vilket man enligt Gertrud Sigurdsen har inom socialdemokraterna. Men för två år sedan arbetade vi fram ett alkohol- och narkotikapolitiskt program, som vi försöker följa. I ett sådant program kan man dock inte precisera varje sak. Men vi har lagt fram ett program, som vi vill förverkliga.

Anf. 24 STEN SVENSSON (m):

Fru talman! Under den allmänna motionstiden väckte jag tillsammans med Björn Körlof en omfattande motion om åtgärder mot narkotikamissbruket. Motionen är ett försök till en sammanfattande bild av utvecklingen på både kort och lång sikt, och vår strävan har därmed varit att ge förslag till ett mer samordnat åtgärdsprogram. Motionen är också en uppföljning till en motion med likartat innehåll ett år tidigare, som dock inte var fullt så genomarbetad som årets.

Till vår glädje har vi nu kunnat konstatera att jordmånen för årets motion har varit långt mera positiv än för motionen vid föregående riksmöte. Här har skett en förändring, som är väl värd att notera. Även om vi inte på alla punkter – som jag strax skall beröra – har blivit tillgodosedda, har utskottsskrivningarna i de utskott som redan behandlat delar av motionen varit mycket positiva. Så är också fallet i det betänkande som vi nu behandlar. Alltså är det ett klart fall framåt för dessa frågor.

I motionen påpekar vi att det behövs samordnande organ, som kan överblicka hela kedjan av insatser – från skola, socialvård, polis m. m. till kriminalvård, narkomanvård och anpassning i samhället. Detta krav framstår än mera angeläget i belysning av de inskränkningar som den nya sekretesslagen lett till, särskilt på det sociala området. I första hand måste kommunikationerna mellan polis och kommunernas sociala sektorer förbättras. Utskottet understryker visserligen detta behov i sitt yttrande och erinrar i sammanhanget om ett tidigare uttalande av justitieukskottet i den riktning som vi motionärer har önskat. Konsekvensen av detta uttalande borde ha varit att utskottet gjort ett tillkännagivande på denna punkt, så att man förvissat sig om en uppföljning av detta under regeringens ansvar. Jag skall emellertid nöja mig med att uttala förhoppningen att regeringen ändå vidtar åtgärder av denna innebörd.

I vår motion har vi ägnat stort utrymme åt vårdfrågorna. Med hänsyn till kammarrens ansträngda tid skall jag inte göra den översiktliga beskrivning av problematiken som jag tidigare avsett – jag hänvisar till motionen. Låt mig kortfattat konstatera att vi måste öka möjligheterna till tvångsingripanden mot dem som idkar gravt bruk av narkotika, då vederbörande riskerar att

skada sig själv eller annan och då möjligheterna till frivilliga insatser har uttömts. Den nya LVM-lagen är enligt vår mening otillräcklig. Det hade varit bättre – som vi också förordade i en motion med anledning av LVM-propositionen – att man hade följt vårt alternativa förslag, innebärande en anpassning av den tidigare nykterhetsvårdslagen till nuvarande missbrukssituation.

Hur många narkotikamissbrukare har hittills tagits om hand enligt tvångsbestämmelserna i den nya LVM-lagen? Vad säger oss dessa siffror?

Ja, enligt min mening inte det som socialministern i sitt anförande försökte göra gällande. Den positiva bild av sitt eget lagförslag som hon försökte ge, innebär i stället enligt min mening en klar överdrift. Jag skall som kontrast till detta citera ur tidskriften Socionomen nr 17 för år 1982, där man kommenterar LVM-lagen efter fyra månader av praktisk verkan. Så här skriver tidningen:

”Socialnämnderna ligger lågt med ansökningar om tvångsvård. Socialsekreterarna tycker att LVM ger för liten utdelning i relation till arbetsinsatsen. Många missbrukare far illa eftersom LVM:s tvångsindikationer är rigorösa. Polisen har hittills stått för hälften av alla ansökningar. När det gäller narkomaner har LVM bara tillämpats i två fall.

En enda narkoman från Stockholm har hittills tagits in för tvångsvård enligt LVM. Hans Holmér uppskattar antalet svåra knarkmissbrukare till ca 1 000 i Stockholm, och att ungefär 100 av dessa skulle vara i trängande behov av vård. Hur förklarar han då att lagen inte används?

– Dels var det svårt i början att få några platser anvisade, dels är lagen ett slag i luften när det gäller narkomaner. De kräver för det mesta sjukhusvård i initialskedet. Eftersom sjukvårdslagen inte möjliggör att man vårdar någon mot dennes vilja, är det bara för knarkare att gå sin väg från sjukhuset.”

Jakten på narkotikan måste intensifieras. Vi måste ingripa i ett så tidigt stadium som möjligt. Insatserna kan emellertid inte enbart riktas mot produktion eller distribution. En framgångsrik narkotikapolitik måste få *alla* missbrukare att sluta med sitt missbruk och ge upp sin roll som kunder och medlöpare till narkotikasyndikaten och den organiserade brottsligheten. Även de små innehaven måste beivras för att försvåra langning och fortsatt missbruk. Så länge det finns en efterfrågan, så länge finns det en marknad för de destruktiva krafterna på detta område.

Beträffande insatser inom kriminalvården vill jag hänvisa till Björn Körlofs inlägg i debatten i förra veckan, som jag helt instämmer i, och beträffande de internationella frågorna vill jag hänvisa till mina tidigare inlägg i en interpellationsdebatt.

Jag skall till sist ta upp den s. k. drogkulturen eller ”flumkulturen”. Den spelar enligt min mening en aktiv roll som marknadsförare av narkotika. Jag är lika oroad över detta som tidigare talare.

På skivomslag, i ord och bild inspireras ungdomar till missbruk och deltagande i narkotikabaserade livsmönster. Vi skall självfallet inte tumma på tryckfriheten, men vi kan i alla sammanhang – och det skall vi verkligen göra med kraft – påpeka vilka enskilda och grupper som har narkotikan i sitt

Onsdagen den
19 maj 1982

*Åtgärder mot al-
kohol- och narko-
tikamissbruket
m. m.*

budskap. Då tvingas de hela tiden in i en försvarsposition, som blir alltmer ohållbar med tiden. Vi måste få ett stopp på "flumkulturen" – nästa steg för ungdomar blir annars "slumkultur".

Ytterst måste vi fråga oss vad det är som får unga människor att bli missbrukare. Alltför många ungdomar i dag har inte från början fått lära sig att ta ansvar – för sig själva, för andra, för omvärlden. Framtidstron naggas allvarligt i kanten, man ser ingen egentlig mening med att satsa på någonting. När det gäller att stötta självkänslan kan olika former av missbruk framstå som enda alternativet.

Den dagen alla ungdomar i vårt samhälle känner sig önskade, värdefulla och efterfrågade, när de inser att de kan göra en insats för att förändra både sin egen och andras situation, när ett samhällsansvar blir något som känns riktigt och naturligt – då tror jag vi har nått en bra bit på väg i vår kamp mot narkotikan.

I detta anförande instämde Björn Körlof (m).

Anf. 25 Socialministern KARIN SÖDER:

Fru talman! Till Sten Svensson vill jag säga att vi haft LVM i bara fem månader. Det är för kort tid för att dra några alldeles bestämda slutsatser om hur den verkar. Vi får också komma ihåg att den är ett resultat av ett långsiktigt arbete för att vi skulle kunna bli eniga kring denna fråga.

Det kan finnas förklaringar till varför så få narkotikamissbrukare omhändertas enligt LVM. Det är något nytt för socialtjänsten, och det ger naturligtvis anledning till tveksamhet i vissa fall.

Det har också funnits en osäkerhet om hur kommunerna skulle handlägga dessa frågor. Det har kommit till uttryck i det anförda citatet från Socionomen. Man har också varit fullt upptagen med att i många avseenden anpassa sig till den nya socialtjänstlagen. Därför får vi ha tålamod och vänta och se vad som kommer att hända.

Vi vet också att resultatet av tillämpningen av LVM kommer att följas av socialberedningen.

Jag tycker ändå att det börjar komma mer positiva tendenser och rapporter.

I början av året, det vill jag gärna understryka, var också jag oroad för vad som hände. Men låt oss nu konstruktivt följa utvecklingen och se om vi inte ändå till sist genom att stödja varandra kan nå de resultat vi vill uppnå med LVM.

När jag ändå har ordet, fru talman, skulle jag vilja säga att den debatt vi haft i dag ändå visar i hur hög grad vi är eniga om målen för detta arbete. Gertrud Sigurdsen läste här upp ur det socialpolitiska programmet mot narkotika. Jag kunde konstatera att alla de punkter som hon läste upp finns i de propositioner som framlagts. Jag medger att det kan skilja på siffrorna när det gäller pengar och antalet vårdplatser, men i övrigt fanns de här delarna med. Det visar i hur hög grad vi är eniga om färdriktningen.

Vi behöver verkligen ta gemensamma tag i dessa frågor. Jag vill också

bestämt instämma i vad Gertrud Sigurdsen sade om att det inte hjälper att skapa nya, tillfälliga folkrörelser. Nya aktiviteter är bra, men för de människor som hamnar i missbruk gäller det att få både framtidstro och idealitet, kanske religiös upplevelse, politisk medvetenhet eller vad det kan vara, så att de ser någonting att leva för. Det är efter dessa linjer vi måste arbeta vidare.

Därför ser jag med förhoppning på framtiden, eftersom vi har det engagemanget, inte minst bland unga människor.

Jag ser också fram mot morgondagen, då många idéer, många synpunkter, många positiva krafter kommer att göra sig gällande för att ge en ny avstamp åt själva debatten. Men det hjälper inte med bara debatt. Det gäller vårt handlande.

Jag är oroad över att man säger att politikerna ingenting gör, fast vi faktiskt hjuder till allt vad vi kan. Men vi är inte bara politiker. Vi har också ett ansvar som medmänniskor, föreningsmänniskor och vad det nu kan vara. Motofensen får inte bara sträcka sig över morgondagen, den måste fortgå året runt.

Jag vill påstå att det också är betydelsefullt att ha med detta i det politiska arbetet i valrörelsen som en del av den helhetsbild som vi var och en på vårt sätt har av samhället. Inte heller där tror jag det finns några delade meningar, fast vi vill kanske lösa problemen på litet olika sätt. Detta är ju också en del av en demokrati.

Det var en fråga till som jag skulle vilja svara på, om mera samverkan. Det framgår också av det arbete som bedrivits hittills och av de insatser som gjorts, t. ex. förändrat huvudmannaskap, att samverkan är A och O. Utan samverkan kommer vi ingen vart. Min bestämda uppfattning är att man, ekonomiska problem till trots, i många kommuner – senast i morse läste jag om detta – intensivt går in för att skapa samverkansgrupper i kampen mot narkotikan. Detta är också oundgängligen nödvändigt. I det arbete som pågår får vi var och en på sitt sätt försöka att vara pådrivande.

Jag tror att vi allesammans efter den här debatten med tillförsikt kan gå ut i det här arbetet och peka på att det finns en bred enighet när det gäller våra strävanden, även om det kan finnas nyansskillnader.

Anf. 26 STEN SVENSSON (m) replik:

Fru talman! Som politisk kompromissprodukt kan LVM ha varit en verklig fullträff, men som vårdlagstiftning har den betydande brister.

Jag måste säga, fru talman, att jag nog sätter större tilltro till de synpunkter som polismästare Holmér har redovisat. Jag har också talat med en lång rad andra företrädare för polismyndigheten och åklagarväsendet, och de ger en annan bild. Mot den bakgrunden tyckte jag det var väl kategoriskt att efter den här korta tiden så optimistiskt beskriva effekterna av LVM som fru Söder gjorde i sitt anförande. Jag tycker nog att jag har anledning att ge socialministern det rådet, att hon kanske mera skall följa arbetet på fältet och lyssna till de företrädare jag har nämnt och även till andra inom det sociala

Åtgärder mot alkohol- och narkotikamissbruket m. m.

Åtgärder mot alkohol- och narkotikamissbruket
m. m.

fältet, innan hon gör uttalanden och värderingar av den innebörd som redovisats i dag.

Anf. 27 Socialministern KARIN SÖDER:

Fru talman! Sten Svensson kan inte ha en aning om hur ofta jag lyssnar till dem som arbetar ute på fältet, för därom har jag inte givit något besked. Jag talar faktiskt så gott som dagligen med narkomanvårdare.

Anf. 28 STEN SVENSSON (m) replik:

Fru talman! Låt mig konstatera att uppgift här står mot uppgift. Vi har olika synsätt, och vi blir säkert inte överens om den här bedömningen. Även om vi, som fru Söder nyss sade, är eniga om målen och om många åtgärder i övrigt, får vi på den här punkten bara konstatera att vi har helt olika uppfattningar om bedömningen.

Anf. 29 KERSTIN SANDBORG (fp):

Fru talman! Vid folkpartiets landsmöte i februari antogs ett alkoholpolitiskt program. Det präglas av medvetenheten om att nykterhetstillståndet hos en befolkning står i relation till vilken alkoholpolitik som förs. Programmet innehåller en rad förslag, som sammanfattas under följande huvudrubriker: Pris och tillgänglighet, Sjukvård och socialvård och Upplysning och opinionsbildning.

I de fp-motioner som finns med i dagens betänkanden från socialutskottet resp. utbildningsutskottet är det framför allt resonemang och ståndpunkter i fråga om upplysning och opinionsbildning som förs fram. Folkpartiets syn är att vi genom information och opinionsbildning måste arbeta för ändrade attityder i syfte att minska bruket av alkohol. Vårt alkoholpolitiska program sätter upp som mål att den totala konsumtionen skall sänkas med en tredjedel på tio år. Jag har ingen annan uppfattning än alla dem som har talat tidigare i debatten om värdet av att de ideella rörelserna och samhället skall arbeta tillsammans i det opinionsbildande arbetet.

I motion 1593 från folkpartiet har vi givit några allmänna synpunkter på vad informationen bör innehålla.

För det första har vi påpekat att det är vanligt att alkohol fungerar som en inkörsport till narkotikamissbruk. Blandmissbruk är inte helt ovanligt. Det finns ingen anledning att koncentrera diskussionen till antingen alkohol eller narkotika, utan det måste vara ett både-och. Som en kommentar till vad som nyss har anförts om den s. k. flumkulturen vill jag i det sammanhanget gärna säga att jag tror att det är värdefullt att vi i diskussionen med våra ungdomar pekar på att det finns popgrupper som har som program att kämpa mot drogerna. Jag tror att vi genom att peka på detta kan få ett visst gehör.

För det andra har vi sagt att informationen som vi ger måste få en sådan utformning att även den som betraktar sig som "vanlig alkoholkonsument" kan ta emot den. Det är nödvändigt att rikta informationen mot bruket, inte bara mot missbruket. Som har framgått också av dagens debatt torde det i

dag vara möjligt att få en mycket bred förstäelse för en sådan uppläggning.

För det tredje måste informationen vara riktad lika mycket mot föräldrars alkoholvanor som mot ungdomars. I det sammanhanget är det angeläget med en samverkan mellan föräldrar och elevorganisationer. Föräldrarnas exempel och ansvar måste betonas. Det har en stor betydelse för ungdomarnas alkoholvanor och är viktigt inte minst i en tid som denna, med oro ute i världen och med svårighet för många ungdomar att snabbt få ett jobb. Det är inte fråga om att lära sig umgås *med* alkohol, utan det är fråga om att lära sig umgås *utan* alkohol. Föräldrarna måste få sådana kunskaper att de förstår att det bästa är att ge ungdomarna en alkoholfri uppväxtmiljö.

För det fjärde har vi pekat på den svåra situation som invandrarungdomar kan befinna sig i. De kan frestas att tro att en anpassning till svensk livsstil är detsamma som att man måste överta de svenska berusningssederna.

Slutligen har vi påpekat att alkoholupplysningen måste vara mycket kritisk mot de seder som innebär påtryckningar mot människor att bli eller förbli alkoholkonsumenter. En viktig uppgift är att stödja de personer som genom att de har problem har en utsatt situation. De behöver slippa ifrån trycket från alkoholsederna i arbetslivet och på fritiden.

Mot den här allmänna bakgrunden har vi föreslagit i motionen att den kampanj mot langning som inleddes 1979 och som sedan har följts av ytterligare en kampanj mot droger inte skall vara någon engångsföreteelse. Sådana kampanjer behöver återkomma, kanske utformade på litet olika sätt. Det är också viktigt att de följs upp.

Vi tror att möjligheterna att spåra upp ett begynnande alkoholmissbruk inte tillräckligt har utnyttjats. Framför allt inom sjukvården har man naturliga möjligheter att komma till tals med människor som håller på att utveckla ett alkoholmissbruk. Men det förutsätter ännu bättre kunskaper hos sjukvårdspersonalen om alkoholens verkningar och möjligheterna att ställa en tidig diagnos. Man hör i ett program för förebyggande hälsovård kunna utgå ifrån att människor uppfattar det som naturligt att sjukvårdspersonalen försöker påverka patienters inställning till alkohol. Det är inte minst viktigt att man på mödravårdscentralerna informerar om riskerna med alkoholkonsumtion under havandeskap.

Den behandling som motionens olika förslag har fått i socialutskottets betänkande kan inte betraktas som annat än välvillig. På flera punkter för man ett resonemang som väl ansluter till dem som finns i motionen, och man hänvisar till det arbete som pågår i regeringskansliet och i olika utredningar. Det borde betyda att det finns möjlighet till en bred anslutning när det gäller att arbeta efter de här idéerna.

Jag vill också kommentera ytterligare några motionsyrkanden. Det gäller t. ex. yrkandet om varningstext på alkoholförpackningar i likhet med den som förekommer på tobaksförpackningar. Motionen har i den delen avslagits med den motiveringen att det är svårt att veta hur man skall utforma en sådan varningstext. Då vill jag bara säga att det var just därför som vi föreslog att man skulle göra ett försök med varningstext på alkoholförpackningar. Vi

Nr 153

Onsdagen den
19 maj 1982

Åtgärder mot alkohol- och narkotikamissbruket m. m.

utgår ifrån att de överväganden som man talar om i betänkandet snabbt kommer till stånd.

För att bilda opinion och ge upplysning måste man ha ett ordentligt faktaunderlag. Vi har i motionen 556 pekat på att alkoholstatistiken behöver förbättras. Det är också ett resonemang som finns i regeringens proposition och som även SAMO har varit inne på. Vi förutsätter att det på det här området kommer att bli förbättringar.

I samma motion har vi också pekat på sambandet mellan alkohol och våld. Utskottet säger här, även om man med hänsyn till att frågan bereds i regeringskansliet avstyrker motionen, att den bakgrundsinformation som finns tyder på en ökning av våldsbrotten. En rapport från BRÅ visar alldeles otvetydigt att alkoholfpåverkan har stor betydelse som utlösande faktor vid våldsbrott.

Fru talman! Jag vill slutligen uttrycka min tillfredsställelse med att motionerna, bl. a. av Börje Stensson och Elver Jonsson, som rör ANT-kontaktpersonerna har tillstyrkts och att den verksamheten vid länskolnämnderna därmed kommer att säkerställas.

Jag yrkar därmed bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed avslutad.

Socialutskottets betänkande 43

Bidrag till anordnande av behandlingshem m. m. (mom. 1–5)

Mom. 3 och 5 (medelsanvisning till bidrag till anordnande och driften av vårdanstalter och inackorderingshem m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 163 röster mot 160 för reservation 1 av Göran Karlsson m. fl.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Utveckling av vårdinnehåll m. m. (mom. 6–16)

Mom. 13 (rehabiliteringsprogram för missbrukare)

Utskottets hemställan bifölls med 309 röster mot 15 för motion 2096 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Bidrag till organisationer m. m. (mom. 17–19)

Mom. 17

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 18 (medelsanvisning till Bidrag till organisationer m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 163 röster mot 161 för reservation 2 av Göran Karlsson m. fl.

Nr 153

Onsdagen den
19 maj 1982

Mom. 19 (medelsanvisning under nytt förslagsanslag för socialt arbete och information i arbetslivet)

Utskottets hemställan bifölls med 162 röster mot 161 för reservation 3 av Göran Karlsson m. fl.

*Gränsskyddet för
vissa fruktsafter,
m. m.*

Upplysning och information (mom. 20–29)

Mom. 26 (medelsanvisning till Upplysning och information på alkoholområdet)

Utskottets hemställan bifölls med 163 röster mot 161 för reservation 4 av Göran Karlsson m. fl.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Internationella åtgärder mot narkotikamissbruket

Mom. 30–32

Utskottets hemställan bifölls.

Alkoholskadornas omfattning m. m.

Mom. 33–36

Utskottets hemställan bifölls.

Förslag som inte berördes av motionsyrkanden

Mom. 37–48

Utskottets hemställan bifölls.

Utbildningsutskottets betänkande 29

Utskottets hemställan bifölls.

4 § Gränsskyddet för vissa fruktsafter, m. m.

Föredrogs skatteutskottets betänkande 1981/82:59 om ändring i lagen med tulltaxa, m. m. (prop. 1981/82:120).

Anf. 30 WILHELM GUSTAFSSON (fp):

Fru talman! Skatteutskottets betänkande nr 59, som vi nu behandlar, bygger på proposition 1981/82:120, där det föreslås vissa förändringar i lagen med tulltaxa. Det gäller bl. a. tullskyddet för beredningar av köksväxter, frukter eller andra växtdelar. Förslaget har tillkommit efter omförhandlingar med EG och vissa länder anslutna till GATT-överenskommelserna.

Onsdagen den
19 maj 1982

*Gränsskyddet för
vissa fruktsafter,
m. m.*

Utskottet godtar i stort sett i enighet de föreslagna förändringarna.

Men på en punkt har en majoritet bestående av moderater, centerpartister och socialdemokrater uttryckt missnöje med det i propositionen redovisade förhandlingsresultatet. Det gäller gränsskyddet för fruktsafter och då i synnerhet äppel- och päronsaft. Det leder till att man vill ge regeringen till känna att det bör ske en omförhandling när det gäller detta varuslag. Man hänvisar till att trädgårdsnäringsutredningen föreslagit 10 % tullskydd i stället för nu medgivna 5 %. Och man hävdar att den inhemska yrkesfruktodlingen behöver ett förbättrat gränsskydd för att få större avsättning till industrin.

Vi i folkpartiet har inte ansett oss böra vara med om att begära en sådan omförhandling. Vi är på det klara med att tullförhandlandet inom GATT:s ramar alltid handlar om att ge och ta, och vi tror inte att önskemålet om ett högre gränsskydd för just dessa produkter bör köpas på bekostnad av lättnader för någon annan importprodukt. Det är vad som skulle bli följden vid en omfördelning, och det är väl troligt att andra trädgårdsprodukter då skulle omfattas av denna tullsänkning. Principiellt vill vi f. ö. motverka olika tendenser till protektionism.

Vi är inte heller övertygade om att ett något högre tullskydd för äppel- och päronsaft är av sådan betydelse för svensk fruktodling och safttillverkning som gjorts gällande.

Vi har alltså reserverat oss till förmån för propositionen utan några önskemål om nya förhandlingar beträffande tullskyddet för fruktsafter.

Fru talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 31 ARNE GADD (s):

Herr talman! I motion 2236 har jag tagit upp två frågor, båda av författningsrättslig natur.

Den första frågan gäller om det är förenligt med regeringsformen att regeringen skall få besluta förordningar om undantag från riksdagens lagar. På den punkten har nyligen konstitutionsutskottet yttrat, att i tullförordningen givet bemyndigande står i överensstämmelse med gällande praxis beträffande tillämpningen av regeringsformen. Konstitutionsutskottet försöker emellertid inte i sitt betänkande närmare analysera om denna praxis stämmer överens med vad som förutsattes när den nya regeringsformen antogs. Utskottet har tydligen låtit nöja sig med att chefen för handelsdepartementet lovat att tillkalla en beredningsgrupp för fortsatt översyn av tullagstiftningen. Det är kanske därför inte möjligt att i dag komma längre i den frågan. Jag vill emellertid uttrycka en förhoppning om att denna beredningsgrupp noggrant analyserar frågan om räckvidden av den formella lagkraftens princip inom tullagstiftningens område.

Till stöd för nuvarande praxis har åberopats övergångsbestämmelser till regeringsformen. Men enligt min mening har det begåtts fel, när man

Onsdagen den
19 maj 1982

*Gränsskyddet för
vissa fruktsafter,
m. m.*

fortsatte att tillämpa dessa bestämmelser sedan riksdagen 1977 beslutat om en helt ny lag med tulltaxa. Det är också beklagligt att utredningen om tullag och grundlag inte har remissbehandlats i vanlig ordning. Behandlingen av den rättsfråga som jag här har berört skulle säkerligen ha vunnit på ett sådant remissförfarande.

Den andra frågan i motionen gäller om riksdagens beslut år 1977 rörande tullen på margarin har förvanskats.

I denna del har konstitutionsutskottet förklarat att det hade varit påkallat att förelägga riksdagen en ny proposition. Trots detta klara uttalande är jag inte helt tillfreds. Jag skulle nämligen vilja fråga vad som har gällt under tiden fram till dess att rättelseblad har tryckts och distribuerats. Den gamla tulltaxan var ju upphävd, och i den nya lagen med tulltaxa hade angivits att införsel av margarin skulle vara fri från tull. Anser utskottet att utfärdandet av rättelsebladet har haft någon retroaktiv effekt?

Vidare kan nämnas att konstitutionsutskottet i sitt yttrande bl. a. har nämnt att importen blivit tullfri och att i stället särskild fettvaruavgift tagits ut. Har inte detta inneburit att inflytande medel tillförts annan inkomsttitel än som rätteligen skulle ha skett?

I det hela är jag emellertid nöjd med KU:s förklaring och början till agerande i detta sammanhang. Vad jag vill understryka är att det inte kan accepteras att någon efter riksdagens behandling av en proposition i lönndom ändrar en lag och ger den en utformning som inte har diskuterats av riksdagen. Det är helt förkastligt att förfara på det sätt som här har skett. Varje riksdag är suverän för sig, och det bör därför inte få förekomma att ledamöter av regeringen eller tjänstemän hos regering eller riksdag byter ut ett av riksdagen fattat beslut mot något annat, som enligt vederbörandes mening borde ha varit riksdagens beslut. Den personkrets som här har agerat är angiven i en den 10 november 1981 inom handelsdepartementet upprättad promemoria, vilken först nu framlagts som bil. 19 till konstitutionsutskottets granskningsbetänkande, som behandlades för någon tid sedan.

Att jag i min motion har yrkat avslag på propositionen har sin främsta förklaring i att handelsministern där inte har redovisat vare sig tullagsutredarens ifrågasättande av författningstekniken inom tullområdet eller den nämnda promemorian. Som docent i statskunskap borde handelsministern ha haft särskilda förutsättningar att inse, att det skulle ha varit av värde för riksdagen att i propositionen ta del av de kritiska synpunkter som lagts fram i en offentlig utredning.

Herr talman! Jag framställer inte något yrkande med anledning av skatteutskottets betänkande utan är för dagen nöjd med att konstatera att konstitutionsutskottet avvisat förfarandet med rättelseblad och att handelsministern aviserat en beredningsgrupp rörande tullagstiftningen. Jag utgår från att vid gruppens arbete dessa spörsmål kommer att noggrant penetreras.

Onsdagen den
19 maj 1982

*Gränsskyddet för
vissa fruktsafter,
m. m.*

Anf. 32 STIG JOSEFSON (c):

Herr talman! I skatteutskottets betänkande nr 59 behandlas proposition 120 om ändring i lagen med tulltaxa, m. m.

Förslagen i propositionen grundas till huvudsaklig del på 1974 års trädgårdsnäringsutrednings promemoria Översyn av tullarna för beredningen av köksväxter, frukter eller andra växtdelar. I propositionen redovisas de förhandlingar som skett med EG och vissa GATT-länder. Som framgår av utskottets betänkande är man i utskottet i huvudsak överens om att tillstyrka propositionen. Det är endast på en punkt som meningarna är delade, och det gäller gränsskyddet beträffande svensk råvara för safttillverkning.

I motioner från centern, socialdemokraterna och moderaterna har framhållits att man på denna punkt borde ha följt trädgårdsnäringsutredningens förslag om ett tullskydd på 10 % och att regeringen bör uppta förhandlingar med GATT för att uppnå en sådan förändring.

Utskottet har ställt sig bakom dessa motionskrav. Mot detta ställningstagande har emellertid folkpartiledamöterna reserverat sig. De anser det vara angeläget att motverka protektionistiska tendenser.

Huruvida det är rimligt att tillgripa så starka ord för en så begränsad förändring som den utskottet föreslagit kan diskuteras. Jag anser att det är att ta till överord och att onödigt mycket förstora motsättningarna.

Frågan är närmast om vi vill ha kvar denna produktion inom landet. Andra länder i Europa har väsentligt högre tullskydd. Som exempel kan nämnas att EG har ett 25-procentigt tullskydd. Skall vi öppna våra gränser för frihandel på ett helt annat sätt än vad andra länder gör? Enligt min uppfattning måste vi ta hänsyn till de önskemål som finns både om frihandel och om bevarandet av en inhemsk produktion. Det har man också gjort i motionerna. Man har inte krävt mer än 10 % när det gäller tullskyddet. Utskottet har anslutit sig till den uppfattning som framförts i nämnda motioner och i trädgårdsnäringsutredningen.

Beträffande Arne Gadds motion vill jag hänvisa till konstitutionsutskottets uttalande, som också skatteutskottet anslutit sig till.

Herr talman! Med det anförda vill jag yrka bifall till skatteutskottets betänkande nr 59 i dess helhet och därmed avslag på reservationen.

Anf. 33 WILHELM GUSTAFSSON (fp):

Herr talman! Får jag bara säga till Stig Josefson att vårt huvudargument i det här fallet inte har avsett den principiella frågan om begynnande protektionism. Vad vi har sagt är att en omförhandling kommer att kräva eftergifter på ett annat område, som kanske skulle vara mindre gynnsamma för det svenska näringslivet. Det är det enda vi har sagt.

Anf. 34 STIG JOSEFSON (c):

Herr talman! Jag tror knappast att vare sig Wilhelm Gustafsson eller jag kan klara ut på vilket sätt man skall komma till rätta med detta. Det är ju många faktorer som spelar in.

Jag är inte övertygad om att den aktuella åtgärden är den enda möjligheten att på detta mycket begränsade område få en rättelse. Det finns också andra möjligheter än att låta det resultera i en direkt eftergift på ett annat område.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölles.

Mom. 2

Utskottets hemställan bifölles med 282 röster mot 38 för reservationen av Wilhelm Gustafsson och Olle Grahn. 1 ledamot avstod från att rösta.

5 § Föredrogs

Justitieukskottets betänkanden

1981/82:53 Ekonomiska sanktioner vid brott i näringsverksamhet (prop. 1981/82:142)

1981/82:55 Användningen av klinisk undersökning vid misstanke om trafiknykterhetsbrott (prop. 1981/82:162)

1981/82:57 Ändring i lagen om allmänna förvaltningsdomstolar m. m. (prop. 1981/82:190)

1982/82:58 Straffansvar för onykterhet vid förande av tåg m. m. (prop. 1981/82:204)

1981/82:59 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Lagutskottets betänkande

1981/82:39 Medgivande att avstå viss egendom som tillfallit allmänna arvsfonden (prop. 1981/82:184)

Socialutskottets betänkande

1981/82:47 Förbud mot omskärkelse av kvinnor (prop. 1981/82:172)

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

6 § Anslag till fakulteterna, m. m.

Föredrogs utbildningsutskottets betänkande 1981/82:26 om anslag till fakulteterna, m. m. (prop. 1981/82:100 och 1981/82:145).

Anf. 35 TALMANNEN:

I fråga om detta betänkande hålls gemensam överläggning för samtliga punkter. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande samtliga punkter i betänkandet.

Nr 153

Onsdagen den
19 maj 1982

Anslag till fakulteterna, m. m.

Onsdagen den
19 maj 1982

Anslag till fakulteterna, m. m.

Anf. 36 LARS GUSTAFSSON (s):

Herr talman! Till utbildningsutskottets betänkande nr 26 om anslag till högskolans fakulteter har vi från socialdemokratiskt håll fogat sex reservationer.

Motiveringen för reservationerna skall jag göra ytterligt kort, för att återigen ge ett bidrag till att riksdagen kan avslutas någorlunda i beräknad tid.

Reservationerna 1–5 gäller samtliga ökade resurser till fakulteterna jämfört med vad den borgerliga utskottsmajoriteten föreslår. Vi föreslår således anslag till fakulteterna med 27 milj. kr. utöver vad de borgerliga vill ge. Pengarna bör användas för satsning på angelägna forskningsområden i form av rörliga medel, för att inrätta fler forskningstjänster på mellannivå och för att öka de internationella kontakterna.

När det gäller de tekniska fakulteterna betonar vi särskilt satningen på det datatekniska området.

Våra yrkanden får ses, jämfört med de borgerligas förslag, som uttryck för en förhöjd ambitionsnivå för forskningen.

I reservation 6 vill vi ge till känna att utbyggnaden av den temaorienterade forskningen bör ske enligt den långtidsplan som UHÄ har redovisat. Den borgerliga utskottsmajoriteten skriver att riksdagen inte tidigare har tagit ställning till någon utbyggnadstakt. Nej, men det finns en formulering i budgetpropositionen, som sedan f. ö. följs upp i den forskningspolitiska propositionen, om att man tänker sig en långsammare utbyggnadstakt än den som UHÄ föreslår. Det kan vi inte tolka på annat sätt än att det är ett ställningstagande när det gäller utbyggnadstakten – låt vara att det är negativt och ej preciserat, men det anger ändå en stånpunkt. Vi å vår sida anser att det är rimligt att man följer UHÄ:s långtidsplan.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till reservationerna 1–6 i utbildningsutskottets betänkande 26 och i övrigt bifall till utskottets förslag.

Anf. 37 EVA HJELMSTRÖM (vpk):

Herr talman! Också jag skall bidra till att förkorta debatten.

I utbildningsutskottets betänkande 26 behandlas två vpk-motioner. Den ena gäller att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag som innebär att yrkesmedicinska och arbetsmiljötekniska universitetsinstitutioner inrättas vid samtliga medicinska resp. tekniska fakulteter. Vi har lagt fram detta förslag mot bakgrund av att vi betraktar arbetsmiljöområdet som så oerhört viktigt. Utskottet avstyrker vårt förslag med motiveringen att UHÄ har fört upp just detta område på prioriteringslistan. Men vi anser att det är angeläget att detta kommer till stånd redan nu. Jag yrkar bifall till motion 1116.

Den andra motionen gäller att man skall minska anslaget till forskningsorganisationen inom arkitekturområdet med 4 milj. kr. Bakgrunden till detta är att man redan tidigare ville dra in på forskningen inom arkitekturområdet vid universitetet i Lund. Nu kommer man tillbaka med ett sparmål på 4 milj.

kr. inom hela arkitekturområdet. Det är ett förslag som har kritiserats av samtliga remissinstanser. Med detta vill jag yrka bifall också till motion 1598.

Anf. 38 RUNE RYDÉN (m):

Herr talman! Jag skall tala litet om utbildningsutskottets betänkande 26. Eftersom det har ett samband med det följande ärendet kommer jag att ta något längre tid i anspråk för detta ärende men så mycket kortare för nästa.

Socialdemokraterna har avvikande uppfattning på sex punkter och föreslår förhöjda anslag i förhållande till utskottsmajoritetens förslag till de flesta fakulteterna. Man kan i det sammanhanget fråga sig varför inte teologiska, juridiska, odontologiska och farmaceutiska fakulteterna också har fått del av den socialdemokratiska givmildheten.

Vi i majoriteten har förståelse för de synpunkter som framförs i reservationerna om att man skall satsa på rörliga medel för att möjliggöra satsningar inom angelägna områden och att öka möjligheterna till internationella kontakter eller, som föreslås för vissa fakulteter, ge möjligheter att inrätta tjänster på mellannivå.

Det är bra att även socialdemokraterna vill satsa på högskolan. Också majoriteten satsar på detta område. Det är knappast njuggt att humanistiska fakulteterna får 1,68 miljoner extra och att medicinska fakulteterna får 2,2 miljoner extra i basresurser för medicinsk forskning, eller att det blir en total ökning med 28,6 milj. kr. på ett anslag av 340 milj. kr. Naturvetenskapliga fakulteterna får 33,7 milj. kr. mer på ett anslag av 289 milj. kr. Att tekniska fakulteterna får 5,1 milj. kr. för ökning av basresurserna och totalt 28,8 milj. kr. mera på ett anslag av nästan 300 milj. kr. tycker jag talar tillräckligt om majoritetens uppfattning i de här frågorna. Detta visar klart att vi i majoriteten har samma viljeinriktning som socialdemokraterna och att vi tycker att högre utbildning och forskning är ett viktigt och därför ett mycket högt prioriterat område.

Det som skiljer oss och socialdemokraterna åt är ansvaret för statens finanser. Vi försöker minska underskottet i statsbudgeten. Socialdemokraterna tycks inte ha samma målsättning. I varje fall föreslår de 27 milj. kr. mer än vad vi gör. Det är värt en ekonomisk debatt, men den hör inte hemma här.

Den sista socialdemokratiska reservationen, om den temaorienterade forskningen i Linköping, rör sig inte om pengar för det kommande budgetåret men kan göra det längre fram. Reservationen förespråkar en utbyggnad i enlighet med UHÄ:s långtidsplan. Vi i majoriteten har en positiv uppfattning om den temaorienterade forskningen i Linköping, vilket satsningarna under de gångna åren visat. Att vi förespråkar en något långsammare takt än UHÄ när det gäller utbyggnaden på professorsnivå bör därför inte väcka någon förvåning. Noteras bör i stället den positiva skrivningen i utskottsbetänkandet.

Nr 153

Onsdagen den
19 maj 1982

Anslag till fakulteterna, m. m.

Onsdagen den
19 maj 1982

Anslag till fakulteterna, m. m.

Låt mig till slut bara konstatera att minskningen av forskningen inom arkitekturområdet är en direkt följd av riksdagens beslut om att utbildningen av arkitekter skall minskas på samtliga orter. Sparmålet på 4 milj. kr., som sattes upp i samband med förslaget om nedläggning av arkitekt högskolan i Lund, anser vi bör stå fast och uppnås 1985/86. Eftersom utbildning på tre orter blir dyrare än utbildning på två orter och dessa tre får en något mindre organisation var för sig, är det rimligt att forskningsorganisationen anpassas till den nya storleken på enheterna. Forskningen bör tillsammans med statens institut för byggnadsforskning och statens råd för byggnadsforskning kunna täcka det aktuella forskningsområdet. Sedan är det klart att en viss profilering av arkitekturforskningen vid enstaka enheter kommer att underlätta uppnåendet av målet. Vi klarar helt enkelt inte en alltäckande arkitekturforskning vid tre enheter i Sverige. Låt i stället de enskilda arkitekturskolorna utveckla sina speciella företräden!

Herr talman! Jag yrkar bifall till utbildningsutskottets hemställan i betänkande 26 i alla dess delar.

Anf. 39 LARS GUSTAFSSON (s) replik:

Herr talman! Jag trodde att jag skulle slippa replikera på Rune Rydén's anförande, eftersom vi skulle spara tid, men jag kan inte underlåta att kommentera i ett avseende. Jag skall fatta mig kort.

Rune Rydén säger att de borgerliga har samma viljeinriktning som socialdemokraterna, men det som skiljer är ansvaret för statens finanser. Han sade inte på vilket sätt, men jag utgår ifrån att han menar att man har större ansvar för statens finanser på den borgerliga sidan. Jag tycker att han gjorde ett litet väl grovt påhopp i detta sammanhang. Men eftersom vi inte skall ha någon debatt om statens finanser rent allmänt här, skall jag avstå från det. Jag noterar bara att det i den skuggbudget som vi har gjort upp i partiet finns täckning för de 27 miljoner som vi vill satsa. Vårt alternativ är alltså inte alls på något sätt mindre ansvarsfullt. Skall man bidra till att förkorta sådana här debatter, skall man inte komma med sådana påhopp eller insinuationer som Rune Rydén gjorde nu.

Anf. 40 CHRISTER NILSSON (s):

Herr talman! UHÄ har i sina senaste anslagsframställningar framhållit att den temaorienterade forskningen vid universitetet i Linköping är det mest framträdande exemplet på nyorientering inom forskningen i Sverige. Mot den bakgrunden anser UHÄ att den inledda utbyggnaden av temaforskningen bör fullföljas med kraft.

Noteras bör i sammanhanget att det i den forskningspolitiska propositionen finns ett stöd för temaforskningens principer och organisation, men att föredragande statsrådet svävar något på målet när det gäller framtida anslag till verksamheten.

Starka skäl talar emellertid för att satsningen på temaforskningen vid Linköpings universitet fullföljs enligt UHÄ:s långtidsplan. En rationell planering av forskning och utbildning försvåras, om inte universitetsledning-

en nu får veta var statsmakterna står när det gäller anslag till den temaorienterade forskningen. I ett oklart läge blir det t. ex. svårt att rekrytera framstående forskare.

I två motioner till årets riksmöte föreslås en fortsatt utbyggnad av den temaorienterade forskningen enligt UHÄ:s långtidsplan för budgetåren 1983/84–1986/87. Bakom en av motionerna står representanter för socialdemokraterna i Östergötland, centerpartisten Åke Polstam, moderaten Per-Olof Strindberg och Nils Berndtson, vpk.

Nu har socialdemokraterna i utbildningsutskottet följt upp motionerna i en reservation, där man bl. a. påpekar att riksdagen bör ge garantier, så att den temaorienterade forskningen och forskarutbildningen kan byggas ut enligt de ursprungliga intentionerna.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den socialdemokratiska reservationen nr 6.

Anf. 41 ÅKE POLSTAM (c):

Herr talman! Jag skall i likhet med Christer Nilsson kort beröra temaforskningen vid universitetet i Linköping. Utskottet är ense med oss motionärer om värdet av den temaorienterade forskningen i Linköping, och det tycker vi är utmärkt. Men sedan verkar det som om utskottet nöjer sig med att crinra om att universitetet i Linköping till denna forskning i årets budget tillförs 1 milj. kr. utöver posten för pris- och löneavräkning. Givetvis är även det påslaget välkommet, och det är också ett bevis för att man menar allvar med uttalandet om värdet av temaforskningen.

Vad som emellertid är viktigare än dessa pengar är att få ett riksdagsbeslut om målsättningen för utbyggnaden av temaforskningen i Linköping. Riksdagen har, som utskottet också påpekar, inte tagit ställning till utbyggnadstakten, men det är det som vi motionärer efterlyser. UHÄ har hela tiden varit välvilligt inställt till den här forskningsbiten och har också en långtidsplan för utbyggnaden. Det är lämpligt att nu stödja den planen, och det gör man om riksdagen nu bifaller det motionsyrkande som återfinns i reservation 6. Då blir det möjligt för UHÄ att planera vidare och fullfölja arbetet på detta område.

Vi säger i motionen att det för universitetet i Linköping är av vital betydelse att nu få veta statsmakternas syfte och ambitioner med den temaorienterade forskningen. Annars blir en rationell planering av forskningen och utbildningen omöjlig. Universitetet kan få svårt att rekrytera framstående forskare. Dessa kommer, vilket är förståeligt, att känna sig osäkra på vilka resurser de kommer att förfoga över vid den temaorienterade forskningen och föredrar därför att stanna kvar i en traditionell forskarorganisation.

Herr talman! Mot bakgrund av vad jag kort har anfört kommer jag att rösta för bifall till reservation nr 6.

Nr 153

Onsdagen den
19 maj 1982

Anslag till fakulteterna, m. m.

Onsdagen den
19 maj 1982

Anslag till fakulteterna, m. m.

Anf. 42 PER-OLOF STRINDBERG (m):

Herr talman! Också mitt namn står med på den motion som här har åberopats av Christer Nilsson och Åke Polstam och som gäller temaforskningen i Linköping. Jag är naturligtvis utomordentligt glad över det stora intresse som man från socialdemokratiskt håll visar och som även Åke Polstam visar temaforskningen i Linköping. Alltsedan jag kom in i riksdagen 1971 har jag lagt ner mycket arbete på att verkligen utveckla universitets- och högskoleenheten i Linköping. Det hindrar inte att jag, eftersom utskottsmajoritetens skrivning är så pass positiv som den är, kommer att stödja utskottsmajoritetens förslag. Det gör jag trots att jag är medveten om att jag därmed delvis går emot den motion jag har varit med om att väcka.

Herr talman! Jag tillhör ju inte ett parti som har regeringsansvar, men skall man kunna föra en konsekvent och målinriktad politik för att sanera rikets affärer, kan man inte i varje enskilt läge bara ta hänsyn till den egna regionen, utan då får man se till helheten i en större utsträckning. Mot den bakgrunden yrkar jag med hänsyn till utskottets positiva skrivning bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed avslutad.

Punkt 1

Mom. 3 (medelsanvisningen under Humanistiska fakulteterna)

Utskottets hemställan bifölls med 162 röster mot 160 för reservation 1 av Stig Alemyr m. fl.

Punkt 4

Mom. 5 (medelsanvisningen under Samhällsvetenskapliga fakulteterna)

Utskottets hemställan bifölls med 162 röster mot 160 för reservation 2 av Stig Alemyr m. fl.

Punkt 5

Mom. 5 (yrkesmedicinska och arbetsmiljötekniska institutioner m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 307 röster mot 15 för motion 1116 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Mom. 6 (medelsanvisningen under Medicinska fakulteterna)

Utskottets hemställan bifölls med 162 röster mot 160 för reservation 3 av Stig Alemyr m. fl.

Punkt 8

Mom. 3 (medelsanvisningen under Matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna)

Utskottets hemställan bifölls med 162 röster mot 160 för reservation 4 av Stig Alemyr m. fl.

Punkt 9

Mom. 5 (minskning av forskningsorganisationen inom arkitekturområdet)
Utskottets hemställan bifölls med 306 röster mot 16 för motion 1598 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Mom. 6 (medelsanvisningen under Tekniska fakulteterna)

Utskottets hemställan bifölls med 161 röster mot 159 för reservation 5 av Stig Alemyr m. fl.

Punkt 10

Mom. 1 (utbyggnaden av den temaorienterade forskningen i Linköping)

Reservation 6 av Stig Alemyr m. fl. bifölls med 161 röster mot 160 för utskottets hemställan.

Övriga punkter och moment

Utskottets hemställan bifölls.

7 § Anslag till forskningsråden, m. m.

Föredrogs utbildningsutskottets betänkande 1981/82:27 om anslag till forskningsrådsnämnden, m. m. (prop. 1981/82:100).

Anf. 43 TALMANNEN:

I fråga om detta betänkande hålls gemensam överläggning för samtliga punkter. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande samtliga punkter i betänkandet.

Anf. 44 LARS GUSTAFSSON (s):

Herr talman! Till utbildningsutskottets betänkande nr 27, som rör anslag till forskningsråden, har vi från socialdemokratisk sida reserverat oss på tre punkter. De rör alla medelstillelningen till råden. Vi förordar således till humanistisk-samhällsvetenskapliga, naturvetenskapliga och medicinska forskningsråden sammanlagt 10 milj. kr. utöver vad den borgerliga majoriteten vill. Också här är våra förslag uttryck för en högre ambition beträffande forskningsråden. Vi anser en pris- och löneomräkning med 6 % som så otillfredsställande att vi tycker att anslagen bör korrigeras uppåt. Råden skulle med vårt förslag få litet större möjlighet att t. ex. öka stipendieverksamheten avseende nyblivna doktorer. Det skulle också kunna stimulera internationellt utbyte och främja rekryteringen av unga forskare.

Slutligen, herr talman, noterar jag med tillfredsställelse att utskottet kunde bli enigt om bifall till bl. a. de socialdemokratiska motionerna 988 och 1809 i deras yrkanden om behållande av en särskild anslagspost till framtidsstudier inom anslaget till forskningsrådsnämnden. Det är likaledes bra att utskottet enigt kunnat tillstyrka förslaget i den socialdemokratiska

Nr 153

Onsdagen den
19 maj 1982

Anslag till forskningsråden, m. m.

Onsdagen den
19 maj 1982

Anslag till forskningsråden, m. m.

partimotionen 1809 om oförändrad andel för den särskilda anslagsposten till framtidsstudier, vilket alltså innebär en ökning av anslagsposten i fråga med 275 000 kr. jämfört med innevarande budgetår.

Med det anförda, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationerna 1–3 i utbildningsutskottets betänkande 27 och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 45 EVA HJELMSTRÖM (vpk):

Herr talman! I utbildningsutskottets betänkande nr 27 behandlas en motion av Inga Lantz och mig, en motion där vi för fjärde året i följd för fram kravet på ökade resurser för preventivmedelsforskning. Vi betraktar det som en oerhört viktig fråga för en stor del av befolkningen i vårt land, nämligen för kvinnorna. Vi säger att det behövs bra och ofarliga preventivmedel för kvinnor, och det behövs också forskning kring preventivmedel för män. Också männen borde kunna instämma i detta vårt krav.

Nu har utskottet ånyo avstyrkt denna motion med motiveringen att riksdagen inte skall detaljstyra forskningen. Därom är vi självfallet överens – att en detaljstyrning från riksdagens sida inte vore särskilt välbetänt – men när ett område som är så viktigt för halva befolkningen i vårt land är så outvecklat som detta område är, då krävs, herr talman, en viljeyttring från riksdagens sida.

Därmed vill jag yrka bifall till motion 671.

Anf. 46 RUNE RYDÉN (m):

Herr talman! Socialdemokraterna vill satsa ytterligare 10 milj. kr., utöver regeringens förslag, till forskningsråden. Vi i majoriteten tycker att det är viktigt att forskningsråden får de resurser de behöver, och de har också fått en ökning av sina anslag.

Vi i majoriteten har ett budgetansvar, som jag tidigare har sagt, och den löneuppräkning på 6 % som vi tillstyrker kan ses som ett försök att hålla inflationsutvecklingen nere. Tydligen vill inte socialdemokraterna göra det.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utbildningsutskottets hemställan i betänkande 27 i alla dess delar.

Överläggningen var härmed avslutad.

Punkt 2

Mom. 2 (medelsanvisningen under Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet)

Utskottets hemställan bifölls med 161 röster mot 160 för reservation 1 av Stig Alemyr m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Punkt 3

Mom. 4 (medelsanvisningen under Medicinska forskningsrådet)

I kontrapositionsvoteringen biträddes reservation 2 av Stig Alemyr

m. fl. med 159 röster mot 16 för motion 671 av Eva Hjelmström och Inga Lantz. 146 ledamöter avstod från att rösta.

I huvudvoteringen bifölls utskottets hemställan med 162 röster mot 159 för reservation 2 av Stig Alemyr m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Punkt 4 (medelsanvisningen under Naturvetenskapliga forskningsrådet)

Utskottets hemställan bifölls med 161 röster mot 160 för reservation 3 av Stig Alemyr m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Övriga punkter och moment

Utskottets hemställan bifölls.

8 § Föredrogs

Trafikutskottets betänkande

1981/82:33 Avskaffande av påmönstringsförbud för sjömän (prop. 1981/82:138)

Jordbruksutskottets betänkande

1981/82:39 Statens hingstdepå och stuteri (prop. 1982/82:198)

Vad utskotten hemställt bifölls.

9 § Utbyggnad av vattenkraften

Föredrogs civilutskottets betänkande 1981/82:33 om utbyggnad av vattenkraften.

Anf. 47 KERSTIN EKMAN (fp):

Herr talman! Det är en länge sedan svunnen tid då man kunde tala om Sverige som de dånande och otämjda forsarnas land. Det välstånd och den utveckling som vi alla har arbetat för har krävt sitt pris vad gäller utbyggnad av vattenkraften. Det som finns kvar är oerhört värdefullt och skall bevaras, inte bara för vår egen del utan för kommande generationer.

Vi har satt upp ett mål om möjligt antal terawattimmar både 1990 och på längre sikt. Det finns ingen anledning till oro att det målet inte skall uppnås.

Moderaterna har i en motion begärt "en allsidig utredning om hur ett ökat vattenkraftstillskott bäst kan åstadkommas samtidigt som en positiv omdaning av naturmiljön säkras". Socialdemokraterna har i utskottet gjort gemensam sak med moderaterna och bildar därför majoritet. Den majoritetsskrivning som socialdemokrater och moderater till slut har enats om är ett märkligt aktstycke.

Jag vill först ta upp den formella sidan. Vi anser från folkpartiet och centerpartiet att en utredning är onödig. Det ingår redan i uppgifterna för 1981 års energikommitté att se på ytterligare möjliga tillskott från

Nr 153

Onsdagen den
19 maj 1982

*Utbyggnad av
vattenkraften*

vattenkraften. Den väsentliga restriktionen i direktiven är att utredningen skall respektera de av riksdagen fastlagda riktlinjerna i den fysiska riksplaneringen.

Nu kan man på goda grunder misstänka att majoriteten vill ändra på riktlinjerna och offra ett antal skyddade älvar. Men i så fall hade man ju kunnat lägga fram konkreta förslag om det i anslutning till den proposition om lagfästande av riktlinjerna som kommer att behandlas av höstriksdagen. Det hade varit en snabbare väg. Majoriteten tycks också ha glömt tidigare riksdagsbeslut om vattenkraften. Utskottet har konstaterat att de angivna tillförselnivåerna inte bör betraktas som fastställda mål. Och – det var det viktigaste – man kan inte genom motivskrivningar styra tillämpningen av vattenlagen. Vattendomstolar och regering har att fatta beslut enligt gällande lagstiftning.

Det är naturligtvis angeläget att man inom de ramar som lagstiftning och fastställda riktlinjer fastställer når upp till de nivåer som anges i energibalanserna. Enligt vår mening är detta fullt möjligt.

Under senare år har utbyggnadstillstånd givits vid flera tillfällen. Naturligtvis har också ansökningar avslagits. Så kommer det att bli även framöver. Ett betydande potentiellt tillskott finns vidare genom effektiviseringar och ombyggnader av befintliga kraftverk. Detta är investeringar som bör göras, och det är särskilt lämpligt att göra dem nu under 1980-talet, när vi har god tillgång på elenergi. I ett knappare läge, när kärnkraften avvecklas, blir det både svårare och dyrare att genomföra sådana projekt. I dag är kraftbolagen inte så intresserade av detta. Skälen är begripliga. Uppmuntrad av mäktiga intressen såsom Industriförbundet, Byggnadsarbetareförbundet m. fl. hoppas man givetvis på mer rejäla projekt. Och självklart applåderar man den moderat-socialdemokratiska koalitionen i civilutskottet och kanske också i riksdagen. Genom effektiviseringar och ombyggnader, genom utbyggnader i ej undantagna älvar, där miljö- och naturvårdsintressena är begränsade, och genom tillskott från minikraftverk går det att nå upp till de nivåer som riksdagen eftersträvar. Det behövs inte särskilt vidlyftiga studier för att dra den slutsatsen. Det behövs inte någon utredning.

Nej, majoritetens syfte är ganska klart ett annat. Med säkerligen olika bevekelsegrunder vill man öppna för en utbyggnad, som på sikt ligger väsentligt över den nivå på 65–66 TWh som anges i energibalanserna. Detta framgår ju också av att man begär att gällande riktlinjer skall prövas. Socialdemokrater och moderater har alltså funnit varandra i civilutskottet. Det ger anledning till ett antal frågor.

Socialdemokraterna har ju sedan länge pläderat för en utbyggnad av Kalixälven. Ibland har man förnekat detta och gömt sig bakom kryptiska skrivningar att det är bättre att bygga ut en stor älv i stället för att offra många små. Krav har rests på utredningar och projekteringar. Vad är dagens besked? Vill socialdemokraterna bygga ut Kalixälven eller spara den?

Den frågan kan gå vidare också till moderaterna. Följer ni med socialdemokraterna även när det gäller Kalixälven? Eller gäller kanske moderatledaren Ulf Adelsohns besked på ort och ställe att Kalixälven skall

bevaras? Om det är på det viset – och det hoppas jag – måste ni nu syfta till att i stället bygga ut skyddade mindre älvar och älvräckor. Men det vill ju inte socialdemokraterna.

Vad blir det då för utbyggnad? Är ni överens om det?

Ytterligare en fråga till moderaterna. Ett socialdemokratiskt standardförslag i alla upptänkliga sammanhang är att en plan skall utarbetas – planer för olika branscher inom näringslivet och för nästan allting annat. Detta plantänkande har moderaterna i gott sällskap med övriga icke-socialistiska partier på goda grunder avvisat. Varför just i detta sammanhang falla för de socialdemokratiska planlocksångerna och ställa sig bakom en plan för vattenkraftsutbyggnad – krav som ni tidigare varit med om att avslå? Den plan ni ställer er bakom, skall den också ta över tillämpningen av vattenlagens bestämmelser? Och förklara gärna vad ni menar med yrkandet i partimotionen om en positiv omdaning av naturmiljön. Vad är det Vattenfall m. fl. kan göra bättre än Gud Fader?

Socialdemokraternas och moderaternas talesmän kan kanske skingra dimmorna kring den gemensamma ståndpunkten. T. v. kan jag inte se något mer gemensamt än ett bristande engagemang för miljö och natur.

Det är nämligen så, att den absoluta merparten av våra älvar är utbyggda. En utbyggd älv kan aldrig repareras, skadorna är bestående. Det handlar då inte, som en av era bundsförvanter Hans Werthén tycks mena, om vad som är fult eller vackert. Vattenkraftsutbyggnad innebär en väldig naturomvandling. Landskapet och ekologin förändras. Man kan fråga sig, hur rimligt det är att en à två generationer nu tar i anspråk en så stor del av en viktig naturresurs och sparar så litet till kommande generationer.

Det finns, enligt folkpartiets mening, inte någon anledning att av energiskäl bygga ut mer vattenkraft än vad som följer av gällande principer och riktlinjer. Nuvarande energibalanser och utvecklingsläget när det gäller andra energikällor understryker detta. Vi står fast vid vår politik, att de utbyggda älvarna och andra värdefulla älvräckor skall skyddas.

Vi folkpartister i utskottet har tillsammans med centerpartiledamöterna reserverat oss mot yrkandena från moderaterna och socialdemokraterna, och jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 2 vid civilutskottets betänkande nr 33.

I detta anförande instämde Hans Wachtmeister (m).

Anf. 48 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! I anslutning till regeringens proposition 1980/81:90 om riktlinjer för energipolitiken och i andra sammanhang har vänsterpartiet kommunisterna föreslagit vissa riktlinjer för vattenkraften. Dessa riktlinjer innebär bl. a. att vattenkraftsutbyggnader inte skall medges i de vattendrag som f. n. är undantagna och att man inte får utgå från att alla utbyggnadsprojekt i områden som inte omfattas av riktlinjer kommer att tillåtas efter prövning i vanlig ordning enligt vattenlagens bestämmelser.

Vpk har tidigare hävdat att en fortsatt utbyggnad av vattenkraften i nu

Onsdagen den
19 maj 1982

*Utbyggnad av
vattenkraften*

berörda älvar och älvräckor bara skall få ske i begränsad omfattning. Riksdagen fattade 1975 ett beslut om en utbyggnad till 66 TWh. Senare har regering och riksdag preciserat en målsättning om en utbyggnad av vattenkraften till 65 TWh till år 1990. Projekt som genomförts, eller som nu håller på att färdigställas, ger vid normal vattentillrinning ca 63,5 TWh per år. Med 63,5 TWh utbyggt och tillståndsgivet behövs alltså bara ytterligare ett tillskott av ca 1,5 TWh för att uppnå målet, och det kan klaras genom effektiviseringar av befintliga anläggningar och utbyggnad av vissa mindre, okontroversiella projekt.

Vpk har även i år återkommit med förslag att utreda bevarandevärdena i de större vattendragen i södra Sverige. Vi har pekat på att det bör vara en utredning jämförbar med Selstedska och Ekströmska utredningen om norra Svealands och Norrlands älvar och att utredningsuppdraget bör kunna begränsas till strömsträckor med en medelvattenföring på minst 5 m³ per sekund. I anslutning härtil föreslår vi återigen att riksdagen skall uttala att Strängsforsen i Klarälven t. v. – i avvaktan på den utredning om bevarandevärdena som vi begär – skall undantas från utbyggnad.

Civilutskottet har nu avstyrkt vpk-motionen om utredning av bevarandevärdena i de större vattendragen i södra Sverige och om att Strängsforsen skall undantas från utbyggnad.

Utskottsmajoriteten tillstyrker alltså en moderat motion, där det begärs en utredning om hur en ökad utbyggnad av vattenkraften skall ske samtidigt som en positiv omdaning av naturmiljön säkras. Jag vill, herr talman, i det sammanhanget i likhet med Kerstin Ekman mycket gärna ha en precisering om vad detta innebär.

Samtidigt gör utskottet konststycket att avstyrka vpk-motionen när det gäller utredning av bevarandevärdena.

Alltså: Å ena sidan tillstyrker man utredning då det gäller en utbyggnad av vattenkraften och tillstyrker en utredning i sak då det gäller de mindre strömförande vattendragen, å andra sidan avstyrker man vpk-motionen om utredning av bevarandevärdena i älvarna i södra Sverige. Det är minst sagt litet underligt.

Om den utredning som utskottsmajoriteten, bestående av socialdemokrater och moderater, nu föreslår sägs att dess resultat bör kunna läggas till grund för en planering av vattenkraftsutbyggnaden och innefatta ställningstaganden även till frågan i vilken mån gällande riktlinjer för den fysiska riksplaneringen bör omprövas.

Jag tycker det finns anledning att observera just detta. Avsikten är inte bara att utreda hur man skall kunna öka vattenkraftsutbyggnaden i sig, utan här ryms också möjligheten för en omprövning då det gäller riktlinjer för den fysiska riksplaneringen. Utgångspunkter bör även kunna tas i kommande beslut om ny vattenlag, säger man bl. a. vidare.

Herr talman! Det finns enligt min mening anledning att nu upprepa vad vi från vpk tidigare sagt, nämligen att målsättningen att uppnå 65 TWh vattenkraft år 1990 inte får innebära att vattenlagens tillåtlighetsregler åsidosätts eller tillämpas annorlunda än f. n. Den s. k. dispensregeln får inte

heller ges en mera generös tolkning än vad lagstiftarna har avsett. Riktlinjerna får inte leda till en faktisk urholkning av vattenlagens tillåtlighetsregler.

I vår motion nr 852 som nu behandlas har vi erinrat om att styrelseordföranden i Uddeholms AB, Hans Cavalli-Björkman, nyligen aktualiserat bolagets intresse av en vattenkraftsutbyggnad i Strängforsen i Klarälven i Värmland. I detta sammanhang har inte redovisats några sakliga motiv för att öka tillgången på elkraft och förstöra så stora naturvärden och andra värden för tiotusentals människor.

En annan expert på det mesta, som ofta återopas av massmedia, är Hans Werthén, och han har som bekant nu gjort ett nytt utspel, denna gång för att söka åstadkomma en kraftig vattenkraftsutbyggnad.

Det är i och för sig inte förvånande att Hans Cavalli-Björkman och Hans Werthén var för sig eller tillsammans gör utspel och kommer med förslag som gagnar en liten privilegierad minoritets krassa ekonomiska intressen, vare sig det gäller energi- eller bostadspolitik. Vad som är mera förvånande är däremot att inte fler människor, fler politiker genomskådar detta.

Herr talman! Jag hoppas att det av vad jag sagt beträffande civilutskottets betänkande har framgått att jag vidhåller vpk-motionens krav på en utredning av bevarandevärdena och på att Strängforsen skall undantas från utbyggnad. Vidare ansluter jag mig till reservationerna vid utskottets betänkande. Jag yrkar bifall till vpk-motionen 852, yrkande 1.

Mot bakgrund av den debatt som under de senaste veckorna förts i massmedia där man från socialdemokratiskt håll alltmer börjat tumma på och ifrågasätta bevarandet av våra outbyggda älvar och älvräckor, är det nödvändigt att få ett klart ställningstagande om huruvida man står fast vid tidigare utfästelser. Inte minst för det utredningsarbete som synes bli resultatet av dagens omröstning är det viktigt att de hundratusentals människor som skulle beröras av en utbyggnad av exempelvis Kalixälven, Västerdalälven och Mellanljusnan får besked nu.

Detsamma gäller moderata samlingspartiet. Tänker man gå ifrån vad man säger i sitt partiprogram eller vad exempelvis moderata länsförbunden i Västernorrland, Jämtland, Västerbotten och Norrbotten förra året uttalade? Som bekant sade man då bl. a. nej till exploatering av våra outbyggda älvar och älvräckor, och man framhöll att den utbyggnad av vattenkraften som kan komma i fråga gäller effektutbyggnader och en effektivisering av redan befintliga anläggningar.

Herr talman! Jag tror att det är angeläget att vi får en precisering från moderata samlingspartiet och socialdemokraterna i anslutning till diskussionen om vattenkraftsutbyggnaden, med hänsyn tagen till de formuleringar och de uttalanden som görs i betänkandena.

Anf. 49 PER BERGMAN (s):

Herr talman! Kerstin Ekman öppnade slussarna. Mycken tid rann därför bort utan att vara till någon nytta. Det hon sade berör nämligen inte det som vi nu har att ta ställning till. Det vi nu skall diskutera är ju att vi skall få ett

Nr 153

Onsdagen den
19 maj 1982

*Utbyggnad av
vattenkraften*

underlag för vårt ställningstagande 1983. Det gäller hur vi skall kunna använda vattenkraften i den omfattning som vi tidigare uttalat önskemål om. Det är alltså fråga om de 65 eller 66 terawatten.

Först var det tänkt att planerna skulle realiserats 1985. Men som med allt annat har det också i detta avseende varit litet sjabbel under den sista tiden, på grund av den regeringsmakt som vi har haft. Därför har vi skjutit det målet framför oss till 1990. Vi känner ju ännu inte till vilka möjligheter som finns och var någonstans vi skall kunna ta ut de terawatt som vi har sagt är önskvärda.

Vi har upprepat gång på gång våra krav att vi vill ha en plan för det här. Men man är tydligen rädd för att tala om var någonstans vattenkraftsresurserna skall tas ut. Vi har anvisat en lösning – Kalixälven, etapp 1 – för att vi skall slippa ge oss på mindre vattendrag som ligger nära befolkade områden och i en skön natur som kan ha ett visst värde på grund av dess lättillgänglighet. Vi har inte bundit upp oss vid någon speciell älvsträcka.

Vi har anvisat alternativet Kalixälven, etapp 1. Men kan vi få till stånd en utredning som visar att det finns andra vattendrag som är mera passande, så är det bra. Vi har nämligen inte formellt bundit oss vid någon som helst älvsträcka. Det är resurserna vi vill ha fram. För att understryka allvaret i våra önskemål har vi anvisat Kalixälven. Det är alltså inte fråga om något lurendrejeri, någon lek med ord, som Kerstin Ekman försökte göra gällande.

Kerstin Ekman sade att det är energikommittén som har att behandla den här frågan. Det har den inte alls. Energikommittén skall behandla problemen i ett mycket längre perspektiv. Det gäller vad som skall ske förmodligen någon gång på 2000-talet. Man blir inte färdig med vattenkraftsfrågorna förrän 1984, har vi i utskottet upplysts om. Det finns också angivet i utskottets betänkande. Jag vågar nog påstå att uppgifterna där brukar vara korrekta, även om mycket annat i offentligt tryck i dag inte är särskilt korrekt. På den punkten känner således i varje fall jag stor trygghet. Jag tror att beskedet är korrekt. Då är det ett år för sent, för 1983 skall vi veta litet grand om vad som skall hända före 1990. Framför allt är det i det längre perspektivet – vad som händer i samband med kärnkraftens avveckling – som energikommittén skall bedöma frågan. På denna punkt har nog Kerstin Ekman blandat samman de olika frågeställningarna.

Jag skall inte säga så mycket mer, herr talman, utan vill bara för säkerhets skull, så att jag inte glömmer bort det, yrka bifall till reservationen nr 3 om Strängsforsen. Vi tycker att man inte skall röra Strängsforsen, just därför att det är ett sådant vatten som har naturvärde för omgivningen. Strängsforsen bör man inte röra, förrän man har gjort klart för sig om det finns möjligheter att på andra vägar nå dessa 66 TWh. Alla tillgängliga resurser skall prövas i ett sammanhang.

Jag blev litet funderad, när Kerstin Ekman började sitt anförande med en naturlyrisk utsvävning. Folkpartiet är det parti som har skämt ut sig mest i frågan om miljöförstöring genom vattenkraft. Finns det något parti som är så knutet till Sölvsbacka som folkpartiet? Det var folkpartiet som, mot

vattendomstolens klara dom, lade fram förslag om en utbyggnad. Folkpartiregeringen tänjde dispensmöjligheterna så långt att de nästan sprack. Ja, det sprack ju, för riksdagen korrigerade beslutet och gav dessutom regeringen en reprimand för att den hade handskats med lagstiftningen på detta sätt. Det skär i öronen när man hör folkpartister tala om sig själva som värnare om naturmiljöer.

Jag yrkar alltså bifall till reservation nr 3 och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 50 TORE CLAESON (vpk) replik:

Herr talman! Först vill jag konstatera att det finns skäl till oro. Det finns faktiskt underlag för våra farhågor att man från socialdemokraternas sida nu är i färd med att gå ifrån tidigare beslut och ställningstaganden då det gäller vattenkraften. Det gäller tydligen inte bara olika lokala socialdemokratiska ställningsstaganden, vilket vi har kunnat läsa om i massmedia från framför allt de norra delarna av landet. Det är uppenbarligen förankrat på riksnivå att man är beredd att rucka på tidigare beslut och börja bygga ut någon av de stora huvudälvar som det har rått stor enighet om att vi skall bevara.

Per Bergman anförde ett motiv för att man skall ta just Kalixälven. Jag uppskattar i och för sig att man preciserar sig, när man nu har den inställningen att man kraftigt skall bygga ut vattenkraften. Men hans påpekande att en utbyggnad av Kalixälven inte skulle medföra så svåra verkningar är i allra högsta grad en sanning med modifikation. Det skulle, för att kortfattat nämna några av skadeverkningarna, innebära våldsamma naturingrepp med torrlagda älvsträckor, sterila stränder, överdämda skogar, dränkta renbetesland, förstört fiske, döda sjöbottnar, spolierade jordbruksmarker, förorenade vatten och förstörda kulturlandskap. Det är alltså synnerligen allvarliga skadeverkningar, och att ge sig på Kalixälven vore kanske det allra sämsta alternativet när det gäller tänkbara utbyggnader.

Anf. 51 KERSTIN EKMAN (fp) replik:

Herr talman! Per Bergman talar om att öppna slussar. Det var vad han försökte göra när han tog upp Sölvbacka. Han ifrågasätter vår ärliga avsikt. Jag följer min övertygelse och mitt partis ställningsstaganden vid landsmöten när det gäller utbyggnaden av våra älvar.

Det finns en skillnad i vår syn på om underlaget för att vi skall kunna klara av att nå de framtida målen när det gäller utbyggnaden av vattenkraft är tillräckligt. Vi anser att det finns ett tillräckligt sådant underlag.

I direktiven till energikommittén står det att kommittén i sina överväganden bör utgå från de av riksdagen beslutade riktlinjerna, medan man i betänkandet däremot säger att utredningen skall kunna ompröva riktlinjerna för den fysiska riksplaneringen. Man är alltså på väg i den riktningen att man skulle kunna tänka sig att ta några av våra fyra outbyggda älvar eller andra värdefulla älvsträckor. Nu sade Per Bergman också att socialdemokraterna kan tänka sig att bygga ut en bit av Kalix älv. Det intressanta är att det finns motioner i riksdagen från andra socialdemokrater, som talar om möjligheten

*Utbyggnad av
vattenkraften*

att få ett värdefullt laxfiske och därmed ett bevarande av våra outbyggda älvar. Det vore roligt om man från socialdemokratisk sida följde samma linje i alla frågor.

Anf. 52 PER BERGMAN (s) replik:

Herr talman! Beträffande Kalix älv är Kerstin Ekman mycket angelägen om att få ett besked. När vi begär en utredning och en genomgång av frågorna för att klarlägga var man kan ta ut 66 TWh, så begär ni besked. Men ni vill inte vara med om att gå igenom och diskutera frågorna i detalj. Socialdemokraterna begär alltså att vi tillsammans skall undersöka våra vattendrag för att se var man kan ta ut 66 TWh. Men då börjar ni diskutera enskilda fall. Vi har aviserat ett förslag en gång, men jag säger att vi inte är bundna vid det förslaget. Det kan finnas andra förslag som är bättre, enligt vilka en utbyggnad gör mindre skada. Det är hela tiden nytta och skada som skall vägas mot varandra. Vi socialdemokrater har vissa principiella åsikter om att vi vill skydda vatten som ligger nära tätbebyggda befolkningsområden. Det är tydligen helt omöjligt att få till stånd en sådan här diskussion.

Kerstin Ekman blandar samman detta med tidpunkten för energikommiténs arbete och frågan om riktlinjerna. Det är ju riktlinjer som vi inte har godtagit, som vi har reserverat oss emot. Vi har inte godtagit de riktlinjer som ni andra har bundit samhället för. Det är därför oss obetaget att ta upp frågan om att ompröva det beslut som vi har ogillat. Det kan inte vara något fel i det.

Anf. 53 KERSTIN EKMAN (fp) replik:

Herr talman! Det är klart att jag vill ha ett besked när det gäller Kalix älv. Det gäller ju en principfråga, dvs. om ni vill ta någon av våra fyra outbyggda älvar. Det är angeläget för människorna där uppe att få ett besked, och det är därför jag upprepar frågan.

Anf. 54 PER BERGMAN (s) replik:

Herr talman! Jag tror inte att det hjälper att upprepa frågan, eftersom Kerstin Ekman inte vill acceptera mitt svar i mina tidigare inlägg i denna fråga i dag, där jag har upprepat att vi har varit villiga att bygga ut Kalix älv. Då Kerstin Ekman inte vill acceptera detta, är det ju meningslöst att upprepa svaret.

Anf. 55 ROLF DAHLBERG (m):

Herr talman! Det krav som reses i den moderata partimotionen på en utredning om hur vi 1983 skall kunna fatta ett riktigt beslut beträffande vattenkraften är logiskt och konsekvent. Det stämmer med riksdagens tidigare fattade beslut. Det är märkligt att Kerstin Ekman, som företräder centern och folkpartiet här i debatten, har avvikit från den ståndpunkt som vi varit överens om i riksdagen vid tidigare tillfällen. Ingen borde avvisa kravet på att riksdagen erhåller ett så riktigt beslutsunderlag som möjligt inför 1983 års beslut.

Kerstin Ekman ställer en rad frågor till både socialdemokraterna och moderaterna. Hon vill här ha en debatt om var vattenkraften skall byggas ut. Det är ju den utredning vi begär som skall ge riksdagen beslutsunderlag och som sedan skall ligga till grund för beslutet om vattenkraften. Vi kan inte nu svara på frågan om var man kommer att bygga ut. Vi kan svara beträffande de fyra orörda Norrlandsälvarna. Vi moderater har tidigare deklarerat och har fortfarande uppfattningen att de skall förbli orörda.

Vidare hakar Kerstin Ekman upp sig på en formulering i den moderata partimotionen, där det står att vi vill ha en utbyggnad som positivt omdanar naturmiljön. Det är en väldig skillnad mellan modern vattenkraftsutbyggnad och den utbyggnad som förekom på 1940- och 1950-talen. Det går nu att ställa större krav på kraftbolagen att de skall se till att naturmiljön bevaras och säkras i betydligt större utsträckning än vad man gjort tidigare.

Herr talman! Det är ett fullt logiskt och konsekvent ställningstagande som en klar majoritet i civilutskottet vill ha, när den hos regeringen begär en utredning inför 1983 års beslut.

Jag ber att få yrka bifall till civilutskottets hemställan.

Anf. 56 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Rolf Dahlberg talar om vad som är logiskt och konsekvent och säger att ingen borde avvisa en begäran om utredning som skall ge underlag för ett beslut 1983. Det beslutsunderlaget har vi, Rolf Dahlberg. Vi har underlag för ett ställningstagande och ett beslut 1983. Men när det gäller den del som motionsledes tagits upp av vpk, nämligen frågan om bevarandevärdena i älvsträckorna i södra Sverige, finns inte det underlag som skulle behövas. Det har gjorts vissa undersökningar av jordbruksdepartementet, men de gällde bara smärre delar. På den punkten hade det varit befogat med en utredning, men Rolf Dahlberg eller övriga inom utskotts-majoriteten har inte velat tillstyrka förslaget om en sådan.

Jag menar alltså, herr talman, att det som Rolf Dahlberg nu sagt, i sak innebär att det inte är vare sig logiskt eller konsekvent att begära en utredning med det innehåll som redovisas i utskottsbetänkandet. Det beror dels på att underlaget för beslut som skall fattas 1982 redan finns, dels på att det utredningsuppdraget synes få en sådan vidgning att man också kan komma att få upp frågor som sammanhänger med tillåtlighetsprövningen för vattendragen och över huvud taget med riktlinjerna för den fysiska riksplaneringen. Därmed skulle man äventyra lösningen av sådana frågor. Det bör man enligt vpk:s uppfattning inte göra.

Anf. 57 KERSTIN EKMAN (fp):

Herr talman! Jag vänder mig också mot talet om logiskt och konsekvent. Om man kan skriva under på det som står i utskottsbetänkandet, att det skall göras ett ställningstagande även till frågan i vilken mån gällande riktlinjer för den fysiska riksplaneringen bör omprövas, så går man ifrån vad man tidigare har sagt. Att jag frågar vad som skall skyddas tycker jag är naturligt mot bakgrund av den formulering som används. Det är naturligtvis bra att jag får

det beskedet av Rolf Dahlberg att de fyra outhygga älvorna enligt moderaternas mening fortfarande skall skyddas. Men mot bakgrund av vad som står i utskottsbetänkandet uppkommer naturligtvis då frågan: Vad är det man kan tänka sig att bygga ut av det som nu anses värdefullt?

När det gäller den positiva omdaning har vi tydligen olika uppfattning. Det är en sak att man kanske gör utbyggnaden mera skonsam mot naturen i dag än vad man gjorde förr i världen. Men jag håller fast vid vad jag sade tidigare, att det som vår Herre har skapat i alla fall är det bästa. Människor kan aldrig komma upp till det.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1 (ökat vattenkraftstillskott)

Utskottets hemställan bifölls med 213 röster mot 107 för reservation 1 av Kjell Mattsson m. fl.

Hadar Cars (fp) anmälde att han avsett att rösta nej men av misstag nedtryckt ja-knappen.

Mom. 2 (strömkraftverk m. m.)

Utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering bifölls med 212 röster mot 108 för bifall till utskottets hemställan med den ändring i motiveringen som föreslagits i reservation 2 av Kjell Mattsson m. fl.

Mom. 3 (bevarandevärdena i de större vattendragen i södra Sverige)

Utskottets hemställan bifölls med 302 röster mot 18 för motion 852 av Raul Blücher och Tore Claeson i motsvarande del. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 4 (Strängsforsen)

Utskottets hemställan bifölls med 161 röster mot 160 för reservation 3 av Per Bergman m. fl.

10 § Byggnormer

Föredrogs civilutskottets betänkande 1981/82:36 om byggnormer m. m.

Anf. 58 BIRGITTA DAHL (s):

Herr talman! Kammaren har i dag visat prov på berömvärd effektivitet vid behandlingen av ett flertal ärenden, och jag skall försöka bidra till att den traditionen upprätthålls.

I den socialdemokratiska reservationen till civilutskottets betänkande nr 36 för vi fram ett krav från vår partimotion om energipolitiken som gäller byggnadslovsprövning av nya uppvärmningssystem eller vid väsentlig ändring av äldre sådana.

Förslaget motiveras utförligt i reservationen och motionen. Jag skall därför inskränka mig till att här understryka att avgörande för möjligheterna att fullfölja energipolitiken är vad som händer ute i kommunerna och att kommunerna får tillräckliga medel i sin hand för att styra utvecklingen på rätta vägar. Detta är ett viktigt instrument i det arbetet.

Vi kan inte nöja oss, såsom majoriteten i utskottet gör, med att vänta på den nya plan- och bygglagen. Vi har sett alltför många förseningar av den. Utvecklingen just nu är kaotisk och samtidigt otillräcklig framför allt när det gäller hushållning och utveckling av alternativen. Däremot kan vi utan bekymmer införliva de bestämmelser som vi nu vill att vi skall fatta beslut om med en kommande plan- och bygglag.

Herr talman! Med det anförda vill jag yrka bifall till den socialdemokratiska reservationen till civilutskottets betänkande 36.

Anf. 59 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! I det betänkande vi nu diskuterar behandlas tre vpk-motioner, som var för sig enligt vår uppfattning är mycket angelägna. Motionerna gäller sådana områden och innehåller sådana förslag som för de människor som det här är fråga om har mycket stor betydelse. Nu har en del av de här motionskraven fått vad vi litet slarvigt uttryckt brukar kalla en välvillig behandling och hyggliga skrivningar i utskottsbetänkandet, men vi är inte nöjda med den behandling de har fått.

Jag vill på en gång anknyta till vad Birgitta Dahl sade beträffande de motiveringar som lämnas till att avstyrka motionerna och som hela tiden i betänkandet är desamma. Man hänvisar nämligen till det pågående arbetet med en ny plan- och bygglag. Denna skall också inkludera något som vi tar upp, nämligen frågan om handikapptillgängligheten och handikappanpassning i utemiljön. Den förutsätts ta upp de frågor vi har berört beträffande bostadsanpassning för handikappade och över huvud taget handla om att förbättra kontrollen av efterlevnaden av byggnadsstadgans regler om handikappanpassning på olika områden ute i samhällslivet.

Utskottet har i stort sett, med hänvisning till plan- och bygglagsarbetet, avstyrkt eller t. o. m. litet vänligare sagt att man inte är beredd att tillstyrka de olika motionerna.

Vi kan inte vara tillfreds med detta, det gäller alltför stora och allvarliga frågor. I en del fall skulle ett bifall till motionerna inte ens behöva kosta mer pengar, och i andra fall skulle de pengar som skulle satsas vid ett bifall till motionerna innebära besparingar på ganska kort sikt. Men – jag återkommer till det – framför allt är det viktigt med ett större hänsynstagande till de handikappade i vårt samhälle, en snabbare anpassning och en snabbare utbyggnad av deras möjligheter att göra en insats i arbetslivet osv.

Herr talman! Jag skall i det här sammanhanget, med hänsyn till att handikappfrågorna häromdagen fick en rätt utförlig behandling här i kammaren, i dag inte säga mer – i varje fall i detta inlägg – om de här frågorna utan nöja mig med att yrka bifall till de vpk-motioner som behandlas i utskottsbetänkandet och som anges i mom. 3, 5, 6 och 7.

Anf. 60 KJELL MATTSSON (c):

Herr talman! Det pågår i dag ett omfattande arbete med att revidera plan- och byggnadslagstiftningen under namnet plan- och bygglagsreform. Där har materialet tagits fram som nu arbetas samman för att bilda underlag för en lagrådsremiss. Det är då ganska naturligt att utskottet när det gäller de motioner som väckts och som berör detta område inte nu vill gå in på ett ställningstagande i sak till de olika yrkandena, utan menar att utskottet får återkomma i samband med att vi i riksdagen har att behandla frågan om en ny plan- och byggnadslagstiftning.

Detta gör att jag kan inskränka mitt inlägg till vad jag nu sagt. Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Anf. 61 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Jag vet inte för vilken gång i ordningen som man använder den nya plan- och bygglagen som motiv för att avstyrka motioner och olika förslag, i det här fallet både från socialdemokraterna och vpk. Jag vill bara konstatera att i dag vet vi praktiskt taget ingenting om vare sig när förslagen kan komma, när de kan träda i kraft och börja tillämpas eller om det konkreta innehållet. Det är, Kjell Mattsson, med förlov sagt alldeles för tunna motiv för att man skall kunna nöja sig med ett avstyrkande av de här motionerna med hänvisning till vad som eventuellt kan komma i en ny plan- och bygglagstiftning.

Anf. 62 KJELL MATTSSON (c):

Herr talman! Tvärtom – det är ett mycket vettigt argument att hänvisa till plan- och bygglagen. Arbetet med den pågår och beräknas leda till en lagrådsremiss under det här året. Sedan vet vi att det kommer att dröja en god tid innan lagrådet har granskat detta omfattande förslag och den följdlagstiftning som måste till för att förslaget skall kunna koordineras med all annan lagstiftning som berörs. Det skulle vara märkvärdigt – inte minst med tanke på den kritik vi ofta får för att vi ändrar i bestämmelser alltför ofta – om vi nu, när arbetet har kommit så pass långt, skulle ingripa och göra detaljändringar.

Anf. 63 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Jag vill bara ställa en fråga till Kjell Mattsson. Kan Kjell Mattsson ange någon punkt i de motioner som behandlas i betänkandet vilken skulle försvåra någonting när det gäller det arbete som pågår och som förhoppningsvis kan ge resultat, såvitt jag nu förstår av Kjell Mattssons senaste yttrande, om ett par år? Kan Kjell Mattsson nämna någon punkt där förslagen skulle äventyra det arbetet eller någon punkt där man inte i och för sig skulle kunna vara överens i utredningsarbetet om förslagen? Det kan vara intressant att få höra.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1 (byggnadslovsprövning av nya uppvärmningssystem)

Utskottets hemställan bifölls med 161 röster mot 160 för reservationen av
Per Bergman m. fl.

Nr 153

Onsdagen den
19 maj 1982

Mom. 3 (handikappanpassning av utemiljön)

Utskottets hemställan bifölls med 305 röster mot 16 för motion 1095 av
Eivor Marklund m. fl.

Byggnormer

Mom. 5 (den aviserade plan- och bygglagen)

Utskottets hemställan bifölls med 305 röster mot 16 för motion 1566 av
Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Mom. 6 (handikappanpassning av befintlig bebyggelse)

Utskottets hemställan bifölls med 305 röster mot 16 för motion 1566 av
Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Mom. 7 (kontrollen av efterlevnaden av byggnadsstadgans regler om
handikappanpassning, 42 a §)

Utskottets hemställan bifölls med 305 röster mot 16 för motion 2128 av
Lars Werner m. fl.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

11 § Kammarerna beslöt att förhandlingarna skulle fortsättas vid ett senare
sammanträde.

12 § Anmälades och bordlades

Motionerna

1981/82:2568 av *Gertrud Sigurdsen m. fl.*

1981/82:2569 av *Lars Werner m. fl.*

Finansiering av kraftverksprojektet Kotmale i Sri Lanka (prop. 1981/
82:215)

13 § Anmälades och bordlades

Lagutskottets betänkande

1981/82:38 Revisors kompetens m. m. (prop. 1981/82:171)

Socialutskottets betänkande

1981/82:50 Vissa åtgärder mot prostitutionen (prop. 1981/82:187 delvis)

Trafikutskottets betänkande

1981/82:28 Anslag till Luftfart och vissa luftfartspolitiska frågor (prop.
1981/82:100 och 1981/82:98)

Nr 153

Onsdagen den
19 maj 1982

Näringsutskottets betänkande

1981/82:48 En nordisk experimentell telesatellit m. m. (prop. 1981/82:175)

Meddelande om fråga

Arbetsmarknadsutskottets betänkanden

1981/82:13 Arbetslöshetsersättning och utbildningsbidrag (prop. 1981/82:100 och 1981/82:139)

1981/82:14 Anslag på tilläggsbudget III (prop. 1981/82:125)

1981/82:24 Stöd till kvinnoorganisationernas centrala verksamhet (prop. 1981/82:155)

14 § Meddelande om fråga

Meddelades att följande fråga framställdes

den 19 maj

1981/82:418 av Bertil Jonasson (c) till industriministern om sysselsättningen vid Lesjöfors AB:

Sysselsättningsläget i Värmland är mycket allvarligt. Flera stora industrier har tvingats till kraftiga neddragningar, och i några fall har situationen lett till konkurs. Regering och riksdag har mot denna bakgrund ställt särskilda medel till Värmlands förfogande, vilka i någon mån kunnat mildra effekterna. Det senaste i raden av krisföretag i Värmland och Lesjöfors AB. Det står fullt klart att Värmland inte tål den påfrestning som den mest negativa utvecklingen i detta fall skulle leda till. Särskilda åtgärder måste till för att rädda sysselsättningen.

Mot den bakgrunden vill jag fråga industriministern vilka åtgärder som vidtagits för att rädda sysselsättningen i Lesjöfors, och vilka åtgärder som kan förväntas i framtiden?

15 § Kammaren åtskildes kl. 13.47.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert